

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TERORISMUS JAKO GLOBÁLNÍ BEZPEČNOSTNÍ
HROZBA**

Autor práce: Bohuslav Kubeš, DiS.
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Dr. Štefanu Danicsovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a notnou dávku trpělivosti.

ABSTRAKT

KUBEŠ, B. *Terorismus jako globální bezpečnostní hrozba : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 63 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Klíčová slova: Terorismus, Teroristický čin, Lokální a globální hrozba, Islámský stát

Bakalářská práce se obecně zaměřuje na terorismus. V úvodu práce je rozebrána široká definice terorismu, která není v dnešním světě dosud jednotná a dále je uveden právní pojem tak, jak ho chápe legislativa České republiky v rámci trestního zákoníku.

Samostatná kapitola se zaměřuje na historický vývoj terorismu z dob, kdy spíše převažoval lokální význam a prvky, až do dnešního globalizovaného světa, který teroristům nabízí daleko pestřejší paletu cílů i prostředků k realizaci svých záměrů.

Práce rozebírá typy útoků a hrozeb, motivaci útočníků a jejich působení na různé cíle, které jsou v práci také vydefinované. Dále se zaměřuje na počátky islamistického terorismu a jeho postupný vývoj ve vznik Islámského státu, který překonal všechny, do té doby známé a představitelné hrozby, pro globální svět. Podrobně jsou pak rozebrány důsledky vojenské porážky na území Sýrie a Iráku a jeho důsledky pro bezpečnost zejména Evropy.

Poté práce rozebírá konflikt mezi ochranou individuálních lidských práv a bezpečnostními zájmy státu.

Praktická část bakalářské práce je věnována řízenému rozhovoru se třemi zcela odlišnými osobami - cizí státní příslušník - konkrétně obyvatelka Moskvy, obchodník s vojenským materiálem z České republiky, který má přímou zkušenost s arabským prostředím a velitel základny OSN v provincii Kirkúk – Kurdistán.

ABSTRACT

KUBEŠ, B. *Terrorism as a global security threat : Bachelor Thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2019. 63 p. Supervisor : doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Key words: Terrorism, Terrorist act, Local and global threat, Islamic state

The bachelor thesis generally focuses on terrorism. In the introduction, a broad definition of terrorism is discussed, which is not yet unified in today's world, and the legal concept as understood by the Czech Republic's legislation under the Criminal Code is also mentioned.

A separate chapter focuses on the historical development of terrorism from the time when local significance and elements prevailed, to today's globalized world, which offers terrorists a far more diverse range of goals and means to realize their intentions.

The thesis analyzes types of attacks and threats, motivation of attackers and their impact on different goals, which are also defined in the work. Furthermore, it focuses on the beginnings of Islamic terrorism and its gradual development into the Islamic State, which overcame all, until then known and imaginable threats, for the global world. The consequences of its military defeat in Syria and Iraq and its implications for the security of Europe, in particular, are discussed in detail.

Then, the thesis analyzes the conflict between the protection of individual human rights and the security interests of society as a whole "package".

The practical part of the thesis is devoted to a controlled interview with three completely different persons - foreign national - specifically a resident of Moscow, a merchant with military material from the Czech republic, who has direct experience with the Arab environment and the commander of the UN base in Kirkuk - Kurdistan.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Definice terorismu.....	11
2.1 Právní pojem.....	14
2.2 Lokální terorismus.....	15
2.3 Globální terorismus	16
2.4 Způsoby vykonání teroristického činu	18
2.4.1 Teroristický čin	19
2.4.2 Formy teroristického činu	20
2.4.3 Způsoby vykonání teroristického činu	25
3 ISLÁMSKÝ TERORISMUS A ZNEUŽITÍ KORÁNU.....	26
3.1 Počátky islámského terorismu.....	29
3.2 Vznik Islámského státu.....	32
3.2.1 Teroristické útoky Islámského státu.....	33
3.2.2 Slabé a silné stránky Islámského státu	34
3.2.3 Důsledky vojenské porážky Islámského státu na území Sýrie a Iráku	36
4 CHÁPÁNÍ TERORISMU V ZEMÍCH EU	39
4.1.1 Směrnice EU z 15. 3. 2017 o boji proti terorismu	40
4.1.2 Česká protiteroristická legislativa	42
4.1.3 Vybrané opatření proti zahraničním teroristickým bojovníkům na úrovni Evropské unie.....	44
4.1.4 Možnost postihování cestování za účelem terorismu podle českého trestního zákoníku	45
4.1.5 Konflikt mezi ochranou individuálních lidských práv a bezpečnostními zájmy	47
5 PRAKTICKÁ ČÁST.....	49
5.1 Rozhovor s panem "V."	49

5.2	Rozhovor s paní E. A.....	55
5.3	Rozhovor s panem Ishfaq Hossein	56
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	62

Úvod

Pracuji třináctým rokem jako policista a jsem zařazen u Odboru mezinárodní policejní spolupráce a to pod Policejním Prezidiem České republiky, kde pracuji jako vrchní inspektor operativy INTERPOL, EUROPOL a Národní kanceláře SIRENE a ve své funkci tedy přijdu prakticky denně do styku s tématem ochrany obyvatelstva proti terorismu.

Terorismus je fenoménem dnešní doby, který je zmiňován každý den v médiích napříč celým světem, diskutován mezi běžnými občany a zároveň se dostává i do učebních osnov různých vzdělávacích institucí. Obecný výklad samotného pojmu je natolik široký, že ve skutečnosti neexistuje naprosto přesná a všeobsahující definice. Běžný občan si terorismus spojuje s tím, co vidí v televizi, nebo čte v denním tisku tj. zjednodušeně řečeno - "výbuch sebevražděného atentátníka na autobusové zastávce".

Odborná veřejnost ovšem terorismus vnímá z daleko širšího pohledu, vždy ovšem závisí na konkrétní specializaci, praktických zkušenostech a míře zainteresovanosti daného člověka v problematice. Jinak terorismus vnímá univerzitní profesor, který problematiku vyučuje na akademické půdě, jinak jej vnímá velitel zásahové jednotky a jinak politik ve funkci předsedy branně bezpečnostního výboru, nebo obecně zákonodárce. Naprosto odlišný pohled má potom inženýr - konstruktér zařízení a technologií sloužících k obraně objektů či osob proti teroristickým útokům.

Přelomovou skutečností pro vnímání terorismu, coby globální hrozby, která nezná hranice národních států, byl útok 11. září 2001 na světové centrum v New Yorku, což postupně gradovalo ve vznik několika mezinárodních teroristických organizací s globálním dosahem, např. Al-Kajda a Islámský stát. Přestože se časem obě organizace podařilo vojensky značně oslabit a prakticky porazit, ukázalo se, že samotná hrozba nezmizela. To je dáno tím, že ani jedna z organizací, proti kterým byla vedena válka námi známými a osvědčenými prostředky tj. prakticky válka na předem vymezeném území a frontové linii, nebyla a není závislá na infrastruktuře, na které je postavený náš současný svět národních států. Vyšlo najevo, že tyto organizace fungující bez vlastní infrastruktury, tj. dopravní infrastruktura, průmyslové zázemí, energetické a lidské zdroje, nelze zničením, nebo obsazením této infrastruktury porazit, protože jim vlastně nepatří a jsou schopny bez ní žít. Jediné, bez čeho se neobejdou, je zdroj financí, který

je získáván primárně zdaněním zotročeného obyvatelstva. Toto je popsáno v kapitole, která se věnuje Islámskému státu. Dlužno dodat, že s teroristy se válka nedá vyhrát, neb je nutno používat spíše policejní, zpravodajské a ekonomické než vojenské prostředky.

Práce se také zamýšlí nad tím, jak současné vnímání svobody a individuálních lidských práv ve vyspělé západní demokratické společnosti je v přímém konfliktu s bezpečnostními zájmy společnosti jako celku. Na jedné straně se rozšiřuje svoboda jednotlivce, který nechce být ve svých právech nikým a ničím regulován, nebo omezován, ale zároveň si neuvědomuje, že se z něj z pohledu terorismu stává velmi zranitelný cíl, kdy život v absolutní svobodě neumí ochránit. Proti tomu stojí konkrétní, neustále se zvětšující hrozby, proti kterým se samostatný jednatel nemůže bránit a musí v zájmu ochrany celku z některých svých individuálních práv slevit. Příkladem toho je zavedení přísných bezpečnostních kontrol na letištích, v budovách zvláštního významu, nebo dokonce v kulturních památkách. Zde státní složky přistupují k preventivním prohlídkám, které často jsou vnímány jako represivní nástroje státní moci a vládnoucí garnitury.

Bakalářská práce je pak rozdělena potom logicky strukturována do 5 kapitol, z nichž poslední je praktická část.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem práce je rozbor historického vývoje terorismu ze stavu v období přibližně 70. let minulého století, kdy existovaly naprosto rozdílné možnosti útoků a hrozeb a díky tehdejšímu stavu komunikačních technologií měly tyto spíše lokální význam, do stavu v dnešní době, která zejména díky internetu umožňuje rychlé sdílení informací a také koordinaci útočníků v globálním měřítku prakticky v reálném čase.

Dalším cílem je zaměření se na islamistický terorismus, vznik Islámského státu a rozbor jeho počátečních úspěchů, které ohromily svět svojí efektivitou a schopností expanze daleko za hranice teritoria, na kterém Islámský stát působil.

V práci byly použity metody analýzy několika konkrétních příkladů teroristických útoků ze 70. let minulého století. Dále je velká pozornost věnována typologii útoků, cílů těchto útoků a jejich účinků na společnost, což prošlo ve sledovaném časovém období dramatickým vývojem.

Do praktické části byla zvolena metoda řízených rozhovorů s osobami, které ve svém životě přišly do přímého styku s teroristickými hrozbami, a které poskytly pro účely této práce své osobní svědectví.

2 Definice terorismu

Terorismus je dodnes vyjádřen více než 109 různými definicemi. Navzdory snahám sociálních vědců, bezpečnostních odborníků po celém světě, stále neexistuje shoda na přesném vymezení terorismu. Zjednodušeně by se dalo říci, že kolik je odborníků na terorismus, tolik existuje jeho definic, přičemž celou záležitost ještě komplikuje řada různých typologií, které se vzájemně doplňují, rozšiřují a vylučují. Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá širším segmentem, ale jejím cílem není zaplést se do složité definiční problematiky, je vhodné vybrat co nejvíce obecnou a co nejméně spornou definici, kdy však nejčastěji vyskytujícím prvkem je akt násilí a užití síly.

Terorismus lze tak definovat jako užití takového aktu či jeho pohrůzkou, kdy nejčastějším cílem jsou civilní osoby. Za cíl takového jednání lze považovat vyvolání strachu ve společnosti, vůči které je teroristický akt směřován.

Asi nejjednodušší definici terorismu uvádí v monografii o moderní kriminologii: *"terorismem je použití nezákonných prostředků, obvykle násilných vůči civilistům pro dosažení politicko-ideologických cílů."*¹

Naopak široká právní definice terorismu je obsažena v modelovém trestním zákoníku Amerického právního institutu: *"Osoba se dopustí zločinu třetího stupně, pokud hrozí spácháním jakéhokoli násilného trestného činu s cílem terorizovat jiného, nebo způsobit evakuaci budovy, místa shromáždění, nebo zařízení hromadné dopravy, nebo jinak způsobit vážné veřejné obtíže, nebo pokud lhostejně nedbá rizika způsobení takového teroru nebo obtíží."*²

Jiří Šedivý ve své knize s názvem *Nové paradigma terorismu v mezinárodní politice* definuje terorismus jako: *"Terorismus je metoda použití síly či hrozby silou prováděná skrytými jednotlivci, skupinami nebo státem podporovanými aktéry. Akt násilí je zaměřen proti nevinným osobám nebo civilním cílům. Hlavním účelem teroristického aktu je vyvolat pocit strachu. Vedlejším účelem může být upoutání*

¹ DEFLEM, M. Terrorism. *Century Criminology. A Reference Handbook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. [online] 2009. s. 533. [cit. 2019-1-6]. Dostupné z WWW: <<https://deflem.blogspot.com/2009/08/terrorism-21st-century-criminology-2009.html>>.

² JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 21-22.

*pozornosti (tzv. propaganda činem), nebo získání dílčích výhod či ústupků ze strany atakovaného aktéra. Konečným cílem terorismu je politická změna."*³

Níže jsou uvedeny oficiální definice v ČR, kterými se řídí orgány státní správy a bezpečnostní složky. V sekci „trestněprávní úprava“ jsou k nalezení dále právní vymezení terorismu.

Za terorismus lze označit takové jednání, které je politicky, nábožensky či jinak ideologicky motivováno a užívá násilí či jeho hrozby zejména s cílem vyvolat strach. Proti hrozbě terorismu není v současné době zcela imunní žádná země, ČR nevyjímaje. Na druhou stranu je relevance a struktura této hrozby v jednotlivých regionech i státech odlišná - západní Evropa je např. radikálním islamismem ohrožena z historických i demografických důvodů daleko více, než Evropa střední.

Terorismus zůstává vedle organizovaného zločinu, extremismu, náboženských, národnostních a sociálních konfliktů, začleňování migrantů do většinové společnosti a hospodářských nebo ekologických rizik, jednou ze zásadních bezpečnostních výzev současného světa. Hrozba terorismu jako metody násilného prosazování politických cílů či jiných cílů (např. náboženských, ekonomických, kriminálních...) je trvale vysoká. Charakteristickým rysem je existence nadnárodních sítí volně propojených skupin, které i bez jednotného velení sdílejí ideologii, cíle a plány k jejich naplnění, finanční zdroje a informace. Jsou schopny přímo ohrozit lidské životy a zdraví, ale také kritickou infrastrukturu.

Po událostech ze dne 11. září 2001 bylo i v rámci České republiky třeba reagovat na definici teroristického činu, kterou zveřejnila dne 27. prosince 2001 Rada EU (ve svém dokumentu, nazvaném Společný postoj Rady EU pro užití zvláštních opatření pro boj s terorismem, 2001/931/SZBP):

„Teroristický skutek“ je zde chápán jako množina vyjmenovaných činů, které mohou, svou podstatou nebo kontextem, vážně ohrozit chod konkrétního státu nebo mezinárodní organizace. V rámci vnitrostátních právních řádů se jedná o skutky, které byly spáchány s úmyslem:

³ ŠEDIVÝ, J. Nové paradigma terorismu. *Mezinárodní politika 1, 2003 Válka a antiválka*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů [online] 2003. 40 s. [cit. 2018-11-9]. ISSN ISN0543-7962. Dostupné z WWW: <<https://www.iir.cz/article/mezinarodni-politika-1-2003-valka-a-antivalka>>.

- vážně zastrašit obyvatelstvo

- nenáležitě přimět vládu nebo mezinárodní organizaci ke konání či nekonání konkrétních kroků

vážně destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace, a to:

- útokem na lidské životy, který může zapříčinit smrt

- útoky na psychickou integritu osob

- únosy nebo braním rukojmí

zapříčiněním rozsáhlých destrukcí vládních nebo veřejných zařízení, dopravních systémů, infrastrukturních zařízení, pevných platforem na kontinentálním šelfu, veřejných míst nebo soukromého vlastnictví, ohrožujícími lidské životy nebo mající za následek vážné ekonomické ztráty a dále:

- obsazením letadel, lodí nebo jiných prostředků veřejné dopravy nebo dopravy zboží

- výrobou, držením, obstaráváním, přepravou, dodáváním nebo používáním zbraní nebo výbušnin jaderné, chemické nebo biologické povahy, stejně jako práce na výzkumu nebo vývoji těchto zbraní

- pouštěním těchto nebezpečných látek do volného oběhu, zakládáním požárů, výbuchů nebo zapříčiňování povodní, jejichž průběh ohrožuje lidské životy

- přerušováním nebo přerušením dodávek vody, elektřiny nebo jiných základních zdrojů, což může rovněž ohrozit lidské životy

- výhružkami spácháním těchto skutků, zmíněných výše

- vedením teroristické skupiny

- účastí v teroristické skupině, a to i ve funkci informátora, poskytovatele finanční či materiální podpory, s vědomím, že tato pomoc napomůže páčání zločinných aktivit skupiny.⁴

2.1 Právní pojem

Výsledkem zapracovávání domácích i zahraničních podnětů do právního řádu České republiky jsou současné paragrafy 311 a 312 trestního zákona (zákon č. 40/2009 Sb.), který deklaruje, že:

(1) Kdo v úmyslu poškodit ústavní zřízení nebo obranyschopnost České republiky, narušit nebo zničit základní politickou, hospodářskou nebo sociální strukturu České republiky nebo mezinárodní organizace, závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo jiný orgán veřejné moci nebo mezinárodní organizaci, aby něco konala, opominula nebo trpěla,

a) provede útok ohrožující život nebo zdraví člověka s cílem způsobit smrt nebo těžkou újmu na zdraví,

b) zmocní se rukojmí nebo provede únos,

c) zničí nebo poškodí ve větší míře veřejné zařízení, dopravní nebo telekomunikační systém, včetně informačního systému, pevnou plošinu na pevninské mělčině, energetické, vodárenské, zdravotnické nebo jiné důležité zařízení, veřejné prostranství nebo majetek s cílem ohrozit tím lidské životy, bezpečnost uvedeného zařízení, systému nebo prostranství anebo vydat majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,

d) naruší nebo přeruší dodávku vody, elektrické energie nebo jiného základního přírodního zdroje s cílem ohrozit tím lidské životy nebo vydat majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,

e) zmocní se letadla, lodi nebo jiného prostředku osobní či nákladní dopravy nebo nad ním vykonává kontrolu, anebo zničí nebo vážně poškodí navigační zařízení nebo ve větším rozsahu zasahuje do jeho provozu nebo sdělí důležitou nepravdivou

⁴ ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA ČR, eGovernment, *Definice pojmu terorismus* [online]. 2019 [cit. 2019-1-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>.

informaci, čímž ohrozí život nebo zdraví lidí, bezpečnost takového dopravního prostředku anebo vydá majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu,

f) nedovoleně vyrábí nebo jinak získá, přechovává, dováží, přepravuje, vyvází či jinak dodává nebo užije výbušninu, jadernou, biologickou, chemickou nebo jinou zbraň, anebo provádí nedovolený výzkum a vývoj jaderné, biologické, chemické nebo jiné zbraně nebo bojového prostředku nebo výbušniny zakázané zákonem nebo mezinárodní smlouvou, nebo

g) vydá lidi v obecné nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že způsobí požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo takové obecné nebezpečí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění".⁵

2.2 Lokální terorismus

Česká republika patří mezi několik málo evropských zemí, které ve své novodobé historii nezažily klasický teroristický útok. V uplynulých letech došlo na našem území pouze k několika případům napadení ze strany samostatně jednajících útočníků s tragickými následky.

Za jeden z nich se zejména v tisku považuje střelba v Uherském Brodě začátkem roku 2015, která si vyžádala osm lidských životů. Podle dostupných informací ovšem v tomto případě nebyl útočník motivován ideologicky ani politicky, takže o teroristický útok ve smyslu definice prakticky nešlo. Způsob provedení se ovšem podobal například útoku na redakci Charlie Habdo. Případ byl vyhodnocen jako útok psychicky narušeného jednotlivce motivovaného jinak, nežli ideologicky, ale s podobným průběhem jako typický teroristický čin.

Podobné případy se vyskytují v západních zemích, kde se v posledních letech projevil fenomén najíždění kamiony nebo osobními auty do větších skupin obyvatel. I tyto případy byly vyhodnoceny jako útoky tzv. osamělých vlků, nebo psychicky narušených jedinců, bez vazby na širší teroristickou mezinárodní síť.

⁵ Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník*. 7. vyd. Praha: Armex, 2015. § 311 a § 312

Ani tyto útoky tedy nebyly nikterak centrálně organizované, nebo neměly formu tzv. státního terorismu, který je charakterizován jako politicky motivovaná a zdůvodňovaná metoda systematického používání násilí, jehož fyzický účinek je druhořadý. Cílem je dosáhnout psychického efektu a svým dosahem výrazně překročit okruh přímých obětí, nebo svědků útoku.

Lokální terorismus je tedy převážně cílen na nevinné civilní oběti, které jsou vybírány náhodně a nemají vztah ani k místu, provedení samotného útoku ani nemají možnost přímé obrany. Útoky bývají nečekané, rychlé a útočník ve většině případů zahyne.⁶

2.3 Globální terorismus

Díky západní prosperitě, západním právním systémům, formám bankovníctví a rozvoji komunikačních prostředků, ale i rozvoji celosvětového cestovního ruchu dnes každá lidská činnost snadno překračuje hranice a ovlivňuje život lidí po celém světě.

Globalizace tedy neznamená jen rozšíření obchodních příležitostí, kontaktů a komunikace po celé zeměkouli, ale znamená také převod společenské, ekonomické, politické a právní moci do globálních organizací, které nespadají pod žádnou konkrétní jurisdikci a kterým nevládne žádný konkrétní lokální zákon. Růst takových organizací je vedlejším důsledkem našeho návyku na svobodu. Tyto organizace ať už v podobě nadnárodních korporací, mezinárodních soudů, nebo nadnárodních zákonodárných sborů, představují nový druh ohrožení jediné podoby suverenity, díky které je na zeměkouli dlouhodobě udržován mír.

Zároveň se ovšem globalizuje také terorismus a jeho hrozby se tedy násobně zvětšují už jen z toho důvodu, že teroristické organizace nectí státní hranice ani koncepci národního občanství a národní loajality, na které je postavena západní civilizace.

S postupující globalizací klesá schopnost západních demokracií bránit národní suverenitu. Západní společnost má tendenci spojovat dříve neslučitelné národy a historické kultury v jednu multikulturní masu, která ovšem není postavená na takových základech, na kterých by se původní kultury shodly. Příkladem je Evropská

⁶ ŠÁNDOR, A. *Jak přežít ne jen teroristický útok*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Autreo, 2017. s. 12-13.

unie, ve které prakticky neexistuje společný jazyk, ani společná měna, ani společná historická minulost. Evropská unie je stále rozdělována jak jazykově, tak kulturně, národnostně, ale i teritoriálně na východní a západní část. Přičemž východní část je považována za ekonomicky a kulturně zaostalou.

Ve světě silící globalizace je tedy nehomogenní Evropská unie poměrně dobře zranitelná, protože nemá jednotný systém obrany ani jednotné zájmy. Dá se tedy říci, že v případě koordinovaného útoku na jednotlivé cíle v několika zemích by Evropská unie neuměla reagovat.

Z pohledu obrany proti globálním hrozbám, kterými ovšem nejsou jenom terorismus, ale i rostoucí vliv Číny a i vojenské ambice Ruska, Evropská unie musí využívat ochrany Spojených Států Amerických.

Asi nejznámější globální teroristickou organizací je v současné době Al-Kajda. Tato organizace svojí flexibilitou a schopností útočit po celém světě, daleko překonala různá lokální nacionalistická hnutí typu IRA, ETA, OOP nebo různých levicových povstaleckých skupin v jižní Americe. U AL-Kajdy se setkáváme s reálným vlivem globalizace na islámské obrození.⁷

Metody a infrastruktura, na kterých je ale AL-Kajda závislá zcela jasně pocházejí ze západního světa. Například mezinárodní finanční instituce v minulosti umožnily Usámovi Bin Ládínovi skrývat své bohatství kdekoliv to bylo třeba a západní společnost zároveň vyvinula technologie i zbraně, které později Bin Ládín a jeho následovníci účinně nasazovali a nasazují dodnes. Bohatství AL-Kajdy by bylo nemyslitelné bez sponzorů, kteří pocházeli ze Saudské Arábie, například otec Bin Ládína byl podnikatelem ve stavebnictví a získával veškeré státní zakázky. Samotný Usáma Bin Ládín tedy pocházel z velmi bohaté rodiny, nikdy netrpěl nedostatkem a měl přístup ke vzdělání, což i vyvrací některé teze o tom, že teroristé jsou většinou zoufalí nemajetní lidé, kteří nemají životní cíl a nezbyvá jim nic jiného, nežli se připojit k nějaké ideologii a nebo teroristické skupině.

Dalším vedlejším efektem rychlého bohatnutí ropných velmocí, byl růst populace v těchto zemích, což trvale změnilo tvář původních arabských teritorií. Ve společnosti vždy platí, že růst blahobytu je následován růstem populace a bohatnutím

⁷ BARKER, A. *Stíny terorismu - boj proti terorismu v Severním Irsku*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2009. s. 222 - 223.

střední vrstvy obyvatelstva. Paradoxně tak došlo k tomu, že globální terorismus ovládli lidé z bohatších společenských vrstev, kteří by v západní společnosti neměli důvody páchat násilí. I toto je jeden z rozdílů ve srovnání s terorismem lokálním, kde jak již jsem napsal výše, útoky páchají zejména psychicky narušení, osamělí jedinci, kteří si tímto způsobem řeší vlastní frustraci ze života, nebo se mstí za své životní neúspěchy.

Globální terorismus je tedy napojen na bohaté zdroje financí, které jsou dnes prakticky neomezené a jsou dostupné díky globálnímu bankovnímu systému po celém světě. Dnes tedy není potřeba fyzicky převážet velké množství peněz, komunikačních prostředků ani zbraní, protože vše je dostupné ve stejné kvalitě a množství kdekoli na světě.

V rámci globálního terorismu, tedy spíše útočí samostatně organizované a akceschopně buňky, které pro účely této práce je možné označit jako „teroristická skupina“ definována jako strukturovaná skupina, složená z více než dvou osob, ustavená pro delší časové období a konající v rámci dělby práce kroky nutné ke spáchání teroristických činů (viz. výše). Nejedná se o náhodné či jednorázové spolčení. Tyto skupiny se ke svým útokům hrdě hlásí ve sdělovacích prostředcích, nebo na internetu, kde mají své vlastní stránky a rostoucí skupiny podporovatelů. Díky tomu mohou inspirovat i vznik dalších skupiny následovníků, na které ani nemají přímý vliv.⁸

2.4 Způsoby vykonání teroristického činu

Způsob vykonání teroristického činu se dynamicky mění a na tento vývoj je třeba adekvátně reagovat. Cílem teroristů je vždy zastrašit, donutit danou vládu nebo i potupit cílovou společnost s využitím značné pozornosti médií, která je jejich akcím vždy věnována a to zvolením atraktivního času (státní nebo náboženský svátek), místa (mediálně zajímavé místo), nebo cíle (představitelé státu či „domácích“ bezpečnostních složek, známí kritici terorismu, příslušníci mezinárodních vojenských misí, diplomaté zemí protiteroristické koalice apod.) teroristického útoku. Situaci je třeba za využití zahraničních zkušeností trvale vyhodnocovat a aktivitu soustředit zejména do oblasti prevence. Je ale nezbytné dbát také na to, aby se prevence nestala kontraproduktivním činitelem, a to ve smyslu veřejného odhalování slabin v bezpečnostním systému.⁹

⁸ SCRUTON, R. *Západ a ti druzí - globalizace a teroristická hrozba*. 2. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2016. s. 81 - 82.

⁹ ŠÁNDOR, A. *Jak přežít ne jen teroristický útok*. 1. vyd. Praha: nakladatelství Autreo, 2017. s. 9 - 37.

2.4.1 Teroristický čin

Naše společnost dnes, hlavně díky médiím, vnímá terorismus omezeně, tedy pouze jako útok islámských fanatiků na neozbrojené občany, kteří se nemají jak bránit. Toto je výsledek několika teroristických činů, které byly provedeny na území jak Spojených Států, tak Evropy, za kterými stály islámské radikální organizace. Tento výklad teroristických činů je zavádějící, neboť teroristické činy zahrnují velmi široké spektrum útoků vykonávaných pestrou škálou útočníků s různou motivací.

Když se vrátíme do 80. let minulého století, tak klasickým teroristickým útokem v té době byl únos letadla organizací, která měla levicové politické cíle a chtěla se prostřednictvím takového činu zviditelnit anebo šlo o útoky proti židovskému státu. V té době ani USA ani Evropa prakticky neznaly útoky proti široké veřejnosti v centrech velkých měst a obydlených aglomerací, kdy jedinými výjimkami byla Irská organizace IRA a Baskická organizace ETA, které měly za cíl bojovat proti centrálním vládám ve svých zemích a podporovat lokální separatismus. Tyto organizace byly poměrně dobře zmapované a infiltrované agenty bezpečnostních složek, takže jejich útoky bylo možné s vysokou pravděpodobností předvídat a také jim čelit. Zejména nasazením armády, například v Severním Irsku, kde ve městech patrolovaly složky pravidelné Britské armády, nebo dokonce výsadkářů.¹⁰

V té době prakticky neexistovaly teroristické organizace, které byly podporovány jednotlivými státy s výjimkou několika diktátorských režimů, např. Libye, které se dává za vinu známý bombový útok na dopravní letadlo nad Skotským Lockerbie v roce 1988. Zatímco únos letadla AIRFRANCE s Izraelskými občany do Entebbe v roce 1976 byl čistě separátní a prakticky soukromou akcí několika individuí, od které se státy, se kterými teroristé počítali, distancovaly a neposkytly jim pomoc, ve kterou teroristé doufali. Tento příběh je velmi dobře zfilmován ve filmu režiséra Irvina Kershnera: "Operace Blesk" z roku 1977. Únos letounu naplánoval vůdce radikální Palestinské organizace "Lidová fronta pro osvobození Palestiny" Wadia Haddad. Cílem akce bylo vyjednání propuštění odsouzených Palestinských teroristů, kdy v případě odmítnutí hrozila smrt všem cestujícím uneseného letadla. Izraelská vláda se rozhodla postupovat dvěma směry, kdy jeden z nich bylo zahájení politického vyjednávání s cílem získání času pro naplánování a provedení rychlé vojenské operace. Osvobozovací operace skončila 100% úspěchem, přestože při ní padnul velitel

¹⁰ BARKER, A. *Stíny terorismu - boj proti terorismu v Severním Irsku*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2009. s. 122 - 125.

zásahového komanda Jonathan Netanjahu - bratr pozdějšího Izraelského premiéra. Tento zásah uvádím jako příklad, v té době typického, teroristického činu a jeho typického řešení, kdy byla bez váhání použita vojenská síla, byť na území cizího státu. V dnešní době je to srovnatelné pouze se zabitím Usámy bin Ládina americkými speciálními jednotkami v Pákistánu.

Od té doby se spektrum teroristických činů výrazně rozšířilo, stejně tak jako došlo k nárůstu počtu teroristických organizací a jejich motivů proč útočit. V dnešním světě existují desítky případů teroristických činů, které spolu vzájemně nijak nesouvisí a jsou prakticky navzájem naprosto nezávislé a vykonávané izolovanými skupinami, které o sobě nevědí a nijak se nekoordinují. Inspiraci získávají většinou díky sociálním sítím a šířením informací na internetu. Proto se tak často mluví o útocích tzv. „osamělých vlků“. Tyto útoky jsou velmi obtížně předvídatelné a současné bezpečnostní aparáty západních zemí jim nedokážou účinně čelit. Jde o nejnebezpečnější formu terorismu a z toho důvodu, že existuje nepřeborné množství možných cílů, stejně jako možných forem útoku na ně. To znamená, že definovat tzv. „teroristický čin“ je velmi obtížné, protože se pohybujeme ve spektru od útoku klasickou trhavinou umístěnou na těle atentátníka, přes útoky střelnými nebo bodnými zbraněmi vykonávaných proti bezbranným obyvatelům až po útoky kybernetického charakteru.

Skoro ze seznamu teroristických činů vymizely útoky na politiky, které byly tolik populární v 60. a 70. letech. Důvodem je, to že útok na jednotlivého politika společnost nezraní tolik, jako útok na velké množství lidí na nechráněné ulici. Je to opět dáno dostupností informačních technologií, protože jakýkoliv takovýto útok se rychle šíří mezi civilní obyvatelstvo, kde vyvolává paniku a strach.¹¹

2.4.2 Formy teroristického činu

Teroristické činy můžeme dělit na činy vykonávané jednotlivci, nebo organizovanými skupinami, nebo na činy vykonávané proti významným jednotlivcům, průmyslové nebo dopravní infrastruktře, významným vojenským cílům, proti státnímu zřízení a hlavně proti neozbrojené veřejnosti, což v dnešní době představuje

¹¹ NEKOLA, D. *Islám a terorismus*. V Pstruží: Lukáš Lhořan, 2017. s. 173 - 180.

nejjednodušší cíl, který je velmi složité bránit. Na webových stránkách ministerstva vnitra České republiky lze najít následující členění teroristických hrozeb.¹²

I. Teroristická hrozba z hlediska původce

a) Islámský radikalismus

V současné Evropě je s teroristickou hrozbou spojován nejčastěji islámský radikalismus. Řadu z těch útoků, které si v poslední době získaly největší veřejnou pozornost (neboť právě tou, a nikoliv reálnými dopady či počtem obětí, lze nejlépe měřit význam daného útoku), spáchaly osoby hlásící se k radikálně islamistické ideologii, případně přímo napojené na mezinárodní teroristické organizace (např. na tzv. Islámský stát).

b) Politický extremismus, ostatní teroristické skupiny

S pravicovým (PEX) a levicovým (LEX) extremismem má ČR dlouholeté zkušenosti. V ČR působí množství skupin, které je možné označit za extremistické, přičemž některé z nich mají mezinárodní vazby. Členové těchto skupin se dopouští trestné činnosti, v některých případech i násilného charakteru. Přes vyšší četnost výskytu tohoto fenoménu ve srovnání s islámským radikalismem lze konstatovat, že riziko spáchání teroristického útoku členy PEX a LEX skupin není vyšší, než je tomu u islámských radikálů. Je tomu tak především proto, že aktivity PEX a LEX scény jsou dlouhodobě monitorovány ze strany bezpečnostních složek a v současnosti je pravděpodobnost, že tyto skupiny zahrnou do svého úsilí o systémové změny teroristické metody, spíše nízká. K tomu výrazně přispívá i názorová roztříštěnost české extremistické scény a převládající snaha získat na svou stranu sympatie širší veřejnosti, kterou by přechod k teroristickým metodám mohl narušit.

c) Teroristé jednající samostatně (osamělí vlci)

Ačkoliv ČR patří mezi několik málo evropských zemí, které ve své novodobé historii nezažily klasický teroristický útok, v uplynulých dvou letech došlo na našem území k nejméně dvěma případům napadení ze strany samostatně jednajících aktivních útočníků s tragickými následky. Jedním z nich byla střelba v Uherském Brodě v únoru 2015, která si vyžádala osm obětí na životech. Ačkoliv v tomto případě nebyl podle

¹² HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 28 - 34.

dostupných informací útočník motivován ideologicky, a o teroristický útok ve vlastním slova smyslu tedy nešlo, modus operandi se fakticky nelišil např. od střelby v redakci časopisu Charlie Hebdo, ke které se přihlásila mezinárodní teroristická organizace. Útoky psychicky narušených jedinců či jednotlivců motivovaných jinak než ideologicky mohou mít tedy stejný průběh i dopady, jako akce teroristů.

d) Zahraniční bojovníci

Fenomén zahraničních bojovníků se týká cizinců zapojených v různých ozbrojených konfliktech (např. i v bojích na Ukrajině), ale v poslední době je skloňován zejména v souvislosti s ozbrojenými střety v Sýrii a Iráku. V tomto komplikovaném a krvavém konfliktu je zapojena řada hráčů a skupin, z nichž mnohé mají významnou zahraniční podporu. Této nepřehledné situace a mocenského vakua využily i některé teroristické organizace k ovládnutí poměrně rozsáhlého území a získání nových prostředků pro vlastní činnost (např. tzv. Islámský stát, fronta al-Nusra – přejmenována na Jabhat Fateh al-Sham, aj.). Tyto skupiny prostřednictvím propracované propagandy verbují nové sympatizanty k tomu, aby se do konfliktů na straně teroristických organizací rovněž aktivně zapojili. Nábor zahraničních bojovníků probíhá i v zemích EU, odkud již do konfliktních zón (k Sýrii a Iráku lze připočítat také Libyi či Jemen) odešly bojovat tisíce osob.

II. Teroristická hrozba z hlediska cíle útoku

a) Útok na kritickou infrastrukturu

Ochrana vlastní kritické infrastruktury je jedním z klíčových úkolů každého státu. V ČR je tato oblast poměrně kvalitně legislativně ošetřena. Tato oblast zahrnuje i problematiku kyberterorismu, za který lze v užším pojetí považovat politicky, nábožensky nebo ideově motivované aktivity v kyberprostoru, jako je např. úmyslné a rozsáhlé narušení počítačových sítí a zařízení se závažnými až fatálními dopady a důsledky. Pro teroristické organizace představuje kritická infrastruktura spíše druhořadý cíl, a to navzdory faktu, že její narušení může způsobit závažné škody, včetně ohrožení zdraví a života velkého množství lidí.

b) Útok na měkké cíle

Jako tzv. měkké cíle (soft targets) se obvykle označují místa s vysokou koncentrací osob (nákupní centra, nemocnice, školy, prostředky hromadné dopravy,

sportovní, kulturní a společenské instituce a události, instituce pečující o národní kulturní poklad atd.), které nejsou nijak významně chráněné. V kontrastu s dobře zabezpečenými tzv. hard targets (letiště, jaderné elektrárny atd.) bývá míra jejich zabezpečení obecně nižší a útok na ně může mít potenciálně tragické následky pro fyzické osoby. Právě tato kombinace z nich činí potenciálně ideální cíl pro provedení teroristického útoku.

c) Zvláště ohrožené objekty a osoby

Kromě tzv. měkkých cílů a prvků kritické infrastruktury se mohou pravděpodobným cílem útoku stát objekty, které mají pro konkrétní teroristickou skupinu (či jednotlivce) vysokou symbolickou hodnotu. Do této kategorie můžeme řadit místa spojená s náboženskou symbolikou, budovy zastupitelských úřadů (zemí, které jsou častým cílem teroristických útoků), redakce časopisů, sídla médií či výstavy (které zveřejňují kontroverzní obsah), sídla úřadů veřejné správy, politických stran, policejní a vojenské objekty atd.

d) Ohrožení českých občanů či objektů v zahraničí

Rizikové jsou v tomto ohledu zejména únosy českých občanů, ke kterým již v minulosti opakovaně došlo (v posledních 10 letech byly zaznamenány případy únosů občanů ČR radikálními skupinami na území Iráku, Pákistánu, Libanonu a Libye). Útočníci se v těchto případech obvykle nezaměřují specificky na české občany, častěji se jedná o náhodně vybrané oběti „ze Západu“, které se pohybují bez dostatečné ochrany v rizikových oblastech, a mohou se proto stát snadným cílem. Ohrožené mohou být i české objekty, zejména budovy zastupitelských úřadů v zahraničí. Zvýšené riziko útoku hrozí českým diplomatickým zastoupením zejména v zemích, kde aktuálně probíhá válečný konflikt, ve kterém se angažují teroristické skupiny (např. Sýrie, Afghánistán, Irák atd.).

III. Teroristická hrozba z hlediska nástrojů terorismu

a) Zneužití zbraní hromadného ničení, konvenčních zbraní, výbušnin a položek dvojího užití

Využití zbraní hromadného ničení pro teroristické účely je hojně diskutovanou otázkou. Ve skutečnosti existuje v historii jen velmi málo příkladů, kdy by k útoku s jejich využitím skutečně došlo (např. útok sekty Óm šinrikjó nervovým plynem

v tokijském metru v roce 1995). Jejich následky ovšem mohou být velmi rozsáhlé a jejich psychologický dopad obrovský (a to dokonce i v případě nezdařeného útoku). Některé mezinárodní teroristické organizace přímo deklarovaly snahu o získání zbraní hromadného ničení, obecně ale platí, že stále převládá soustředění se na „konvenční“ formy útoků. Využití jaderných, chemických a biologických zbraní vyžaduje expertní znalost a může být organizačně, finančně i logisticky náročné, a to i v případě konstrukce tzv. špinavé bomby nebo toxinových útoků (dopisní bomby nebo distribuce antraxu).

b) Financování terorismu a ostatní podpůrné aktivity

Ač se ČR nemusí stát přímo terčem teroristického útoku, může svou nečinností či nedůsledností neúmyslně přispět ke zvýšení ohrožení terorismem v jiných zemích. Teroristé mohou využívat ČR při získávání či převodu finančních prostředků, české území může sloužit jako tranzitní pro přesun osob s napojením na teroristické skupiny, případně může být vnímáno jako „bezpečný přístav“ pro úkryt před bezpečnostními složkami jiných států či přípravu teroristického útoku. V roce 2015 se v médiích objevily zprávy, že někteří teroristé vnímají Prahu jako bezpečné tranzitní místo, neboť se zde lze údajně snáze vyhnout pozornosti bezpečnostních složek. Jakkoliv může být takové přesvědčení mylné či nepodložené, nelze vyloučit, že teroristé mohou české území dále využívat. Je proto důležité se na tyto aktivity soustředit a v maximální možné míře jim zamezovat.¹³

S výše uvedenou klasifikací lze v podstatě souhlasit, byť je zaměřena na Českou republiku. Obecně však uvedené rozdělení platí všeobecně. Navíc se podobně klasifikace vyskytují ve zdrojích, které jsem v rámci získávání podkladů pro tuto práci prostudoval.

Z vybraných hrozeb je v dnešní době nejrozšířenější útok na tzv. "měkké cíle" viz. II. b). Takovýto teroristický čin je možné provést s minimálními náklady, znalostmi a přístupy k finančním zdrojům. Stačí například odcizit kamion a najet do anonymního davu na prvním vhodném místě, kterým může být autobusová zastávka, rušná pěší zóna, nebo libovolné shromáždění občanů, jako jsou například náměstí, či hudební festivaly. Takovýto čin nevyžaduje ani dlouhé a složité plánování, jakož ani zapojení velkého

¹³ ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA ČR, Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, *Typologie terorismu* [online]. 2019 [cit. 2019-1-4]. Dostupné z WWW:<<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/terorismus-a-mekke-cile-typologie-terorismu-typologie-terorismu.aspx>>.

počtu osob. Prakticky je výsledkem momentálního rozhodnutí odhodlaného jednotlivce. O to hůře se takovéto činy predikují. Reálná možnost obrany je velmi nízká, protože zde útočník užívá veškerých výhod vyplývajících z volby místa, času a nástroje provedení.

V regionu střední Evropy prakticky nedochází k útokům na významné osobnosti, nebo objekty, jakými jsou například ve II. c) citované náboženské budovy, budovy zastupitelských úřadů, cizí diplomaté, sídla politických stran nebo vojenské objekty. Tyto cíle jsou spíše typické pro region blízkého východu, severní Afriky, nebo zemí střední Asie.¹⁴

2.4.3 Způsoby vykonání teroristického činu

Způsoby vykonání teroristického činu jsou vždy závislé na charakteru cíle, jeho zranitelnosti a na záměru a na propagandistické využitelnosti daného útoku. Dříve tolik typický způsob realizace teroristického činu výbušninou, je dnes stále populární, ale vzhledem ke zvýšeným bezpečnostním opatřením je dostupnost trhavin, ale i realizace těchto činů ztížena. To samé se dá říci o používání střelných zbraní. Proto nastupují alternativní typy útoků a to formou například událost z roku 2016 ve Francii ve městě Nice, kdy útočník použil k realizaci teroristického činu nákladní automobil a výsledný efekt se vyrovnal využití automatických zbraní nebo silné trhaviny. Navíc, takovýto čin bylo složité dopředu odhalit. Na tomto příkladě se prokázalo, že i jednotlivec, který nemá přístup ke střelným zbraním, dokáže spáchat teroristický čin velice efektivně, rychle a jeho dopad na společnost má nedozírné následky.

Na druhou stranu, existuje velké množství teroristických útoků směřovaných proti ozbrojeným cílům a to zejména proti vojákům spojeneckých vojsk v Afghánistánu a Iráku. Útoky na tyto cíle jsou mnohem náročnější, nežli útoky na neozbrojené obyvatelstvo, protože tyto cíle jsou lépe chráněné, s útokem počítají a jsou připravené a vyškolené se jim bránit. Přesto úspěšně vykonaný útok, má velký propagandistický význam a podporuje morálku dalších potenciálních útočníků, kdy nejběžnější formou takovýchto útoků jsou improvizované výbušniny odpalované nárazem vozidla o vozidlo, manuálně, nebo vzdáleně prostřednictvím mobilních telefonů.

¹⁴ HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. s. 28 - 34.

V těchto zemích je snadný přístup k výbušninám a vyskytuje se zde velké množství radikalizovaných dobrovolníků, kteří útoky vykonávají i za cenu nasazení vlastního života.

Nejs sofistickovanějším teroristickým činem je pak útok kybernetický, který vyžaduje rozsáhlé technické zázemí, kvalifikovaný personál a dokonalou koordinaci. Tyto útoky prakticky nemohou vykonávat izolovaní jednotlivci, takže se dostáváme do úrovně, kdy tyto činy podporují dokonce celé státy, například Severní Korea, Irán, či Ruská Federace. Je velmi obtížné proti těmto útokům bojovat a hlavně najít viníka, protože obvinít například Ruskou Federaci z podpory takového útoku je dnes politicky prakticky nemožné a velmi citlivé.

3 ISLÁMSKÝ TERORISMUS A ZNEUŽITÍ KORÁNU

V dnešním moderním světě je pojem terorismu spjatý zejména s terorismem islámským. Dnešní evropská civilizace vnímá islám především jako náboženství, což je však nesprávné. Islám je v podstatě politicko-náboženský systém, který vznikl v roce 622 našeho letopočtu, kdy prorok Mohamed opustil Mekku, kde byl pronásledován a se svými věrnými odešel do oázy Medína. Tento rok se nazývá rok Hidžra. Hidžra znamená vystěhování, odloučení, odchod. Zde se prorok Mohamed z obyčejného vykladače víry stal zároveň vojenským velitelem a politickým vůdcem. To znamená, že zde položil základy nového politicko-náboženského systému, který ve své podstatě přetrvává dodnes ve formě Šiitské a Sunnitské větve, které se liší výkladem Koránu.

Korán je pro muslimy prakticky to samé to pro křesťany Bible, je to kniha svatého zákona, kterou je možné vykládat různými způsoby a případně zneužít stejně tak, jako ve 14. až 16. století byla zneužívána Bible v zájmu jednoho z vládnoucích stavů – kněžského k persekucím poddaných.

Korán sám o sobě nevyzývá k násilí, ani k vraždění nevěřících. Obsahuje však verše v různých súrách, které je možné velmi snadno interpretovat tak, že Korán přímo k násilí nařizuje. Jako příklad uvádím, verše 191 až 194, Súra 2, kde je doslova napsáno toto: *„A bojujte pro Alláhovu věc proti těm, kdož vás potírají, avšak nepřekračujte míru, neboť Alláh nemiluje bez věrné. Zabíjejte je všude, kde je dostihnete a vyžeňte je z míst, odkud oni vás vyhnali, vždyť svádění od víry je horší než zabití. Avšak nebojujte s nimi*

poblíže Mešity posvátné, dokud oni s vámi zde nezačnou bojovat. Jestliže však vás tam napadnou, zabte je. Taková je odměna nevěřících! Jestliže však přestanou, pak skončete nepřátelství, ale ne proti nespravedlivým.“¹⁵

Pokusme se nad výše uvedeným citátem zamyslet z hlediska jeho výkladu, který může být naprosto odlišný a to:

Skutečný – tyto verše byly zjeveny v době bitvy u Badru v roce 624 našeho letopočtu a doplňují základní výklad, kdy je svatá válka povolena. Tento výklad byl sdělen v Súře 22. Již první věta objasňuje, že boj předpokládá, že muslimové jsou potírání. Z toho vyplývá jasný defensivní charakter, který je v textu dále ještě zdůrazněn tím, že se píše, že muslimové mají vyhánět útočníky z míst, kde sídlili poté, co je tyto útočníci vyhnali. Válečné jednání je třeba ihned přerušit, upustí-li nepřátelé od boje. To znamená, že je třeba ihned uzavřít mír. Pokyn bojovat tak dlouho, dokud se z nevěřících stanou věřící, se zde nenachází. Ještě uvedme to, že poslední verš tohoto výtahu se zmiňuje o tom, že muslimové mají usilovat o přátelství se svými nepřáteli, poznají-li, že tyto jsou spravedliví. Na žádném místě těchto veršů se netvrdí, že má být vyhlášena svatá válka proti nevěřícím s cílem donutit je k víře v Islám.

Fundamentalistický – zmíněné verše se ovšem dají nevzdělanému člověku vysvětlovat i tak, že Korán přímo zakotvuje povinnost bojovat proti nevěřícím, všude tam, kde je dostihnete a vyhánět je z míst, kde oni sídlí. A právě tato interpretace je základním nástrojem radikálních imámů, kteří obracejí Korán proti ostatním náboženstvím a proti ostatním vírám.

Z tohoto rovněž vyplývá způsob potlačení islámského terorismu, který je v principu velmi jednoduchý. Je jím zejména vzdělávání širokých mas a vysvětlování konfliktů mezi radikálním výkladem Koránu a jeho skutečnou myšlenkou.

Jde zde především o střety mezi tezemi násilí, jež mnozí duchovní islámu šíří a v nichž je provozována propaganda terorismu a opravdovým islámem, který je v principu nenásilný. Pokud si ovšem představíme, že se podaří založit výcvikové tábory, jako například v Pákistánu, kde existence těchto táborů, byla mnohokrát potvrzena a právě tam je pod přísným režimem interpretován Korán fundamentálním způsobem mládeži ve věku od 8 do 15 let, tak okamžitě vidíme nebezpečí. Neboť v tomto věku se zásadně formují charakteru člověka.

¹⁵ HRBEK, I. *Korán*. 1. vyd. Praha : Levné knihy, 2010. v. 191 - 194.

Těmto táborem a školám, kde jsou mladiství učeni vojenství, jako symbolu islámu, nemůže být odňata živná půda, dokud nebude v těchto zemích existovat veřejná, státem financovaná možnost vzdělávání. Vliv těchto výcvikových táborů, v nich jsou mladí lidé vychováni k nenávisti a násilí, může vymizet jen tehdy, je-li školní vzdělávání finančně dostupné a pro všechny přístupné.

Pákistán uvádím jako příklad země, v němž počet analfabetů tvoří přes 60% celkové populace. V Evropě je situace naprosto jiná.

Avšak existují například země jako Francie a Německo, kde dochází ke zvyšování počtu muslimů a je tedy nezbytné, tyto integrovat do společnosti. Nikoliv však tak, že je donutíme konvertovat z islámu na Křesťanství, ale právě tak, že vytvoříme systém, který je od raného věku bude seznamovat s pravým výkladem Koránu, bez vlivu násilné propagandy. Všude tam, kde se toto daří, je riziko islámského terorismu minimalizované.

Bohaté průmyslové země, které jsou atraktivní pro migranty z chudých zemí, by tedy měly být vyzývány, aby pečovali o to, aby tento vzdělávací systém co nejdříve zavedli, jinak by se mohlo stát, že by se v nich začaly tvořit zárodky islámského, dnes již mezinárodního terorismu.¹⁶

Jako další příklad toho, že Korán nevyzývá k páčání zločinů, uvádím verš č. 184 – 188, Súra 2, který doslova říká: „*Nepohlujte vzájemně majetky své podvodným způsobem! Nedávejte z nich dary soudcům, abyste tak hříšně připravili lidi o část majetku, jsouce si toho vědomi.*“.¹⁷

Když toto převedeme do našeho moderního jazyka, vidíme zde boj proti korupci, který je dnes velmi aktuální a vidíme, že i prorok Mohamed na toto myslel.

Na těchto dvou příkladech, chci ukázat, že Korán je možné jak zneužít, tak i využít právě v boji proti těm, kteří záměrně deformují z kontextu vytržené jednotlivé verše. Súra 2 je nejdelší částí Koránu a to jak počtem veršů, tak i obsahem a je všeobecně pokládána za nejstarší Medínskou a vznikla z největší části v období mezi Mohamedovým příchodem do Medíny a bitvou u Badru, to jest mezi lety 622 a 624 našeho letopočtu. Některé části jsou však z pozdější doby anebo jsou přepracovány tak,

¹⁶ ADAMOVÁ, KRÍŽKOVSKÝ. *Politologie*. 1. vyd. Praha : codex Bohemia, 1997. s. 26 - 46.

¹⁷ HRBEK, I. *Korán*. 1. vyd. Praha : Levné knihy, 2010. v. 184 - 188.

aby lépe odpovídaly měnícím se poměrům, neboť Mohamed se právě v tomto období snažil získat Medínské židy pro islám, byť neúspěšně.¹⁸

Dále je nutné říci, že prosté obviňování islámu z terorismu je nesprávné a celou problematiku ne jenom zjednodušuje, ale staví naprosto do jiného světla. Ve své praxi, kdy jsem se účastnil bezpečnostních opatření v rámci Policie ČR, kdy docházelo ke sporu mezi příznivci a odpůrci islámu v České republice a já jsem toho času vystupoval v roli velitele hlídky Policie ČR, jsem často zaznamenal právě to, že docházelo ke konfliktu mezi oběma skupinami z důvodu absolutní neznalosti toho, co islám hlásá a propaguje.

Zatímco příznivci islámu si tento idealizují a snaží se hledat právě to dobré a mírumilovné, tak i odpůrci využívají jako argumenty radikální a nepochopený výklad Koránu. Konflikt mezi těmito oběma skupinami je tedy zcela logický, byť je postaven na naprosto neracionálních základech. Bezpečnostní složky mají povinnost zachovat profesionální a neutrální přístup a zabránit vzniku škod a újmy na zdraví. Právě v tomto jsou značné rezervy v odborné přípravě policistů, neboť tito by měli být s tematikou lépe seznamováni, aby mohli správně vystupovat a profesionálně reagovat na nastalé situace v rámci služby adekvátně.

3.1 Počátky islámského terorismu

Islámský terorismus, někdy také "islamistický terorismus", je označení pro teroristické činy, páchané skupinami, či jednotlivci označovanými za islamisty, kteří své jednání motivují a obhajují islámskou vírou. Počátky islámských dějin jsou spojeny s dodnes trvajícím "občanskou válkou" mezi Mohamedovými následovníky. Islám byl od počátku náboženstvím, ale také ideologií. Otázka legitimacy moci po Mohamedově smrti nebyla náboženská, ale politická. Pro zjednodušení lze říci, že oba dva proudy uvnitř islámu (proud šíitský a proud sunnitský) pojí důraz na doslovné čtení Koránu a následování příkladu Mohameda. Končným cílem islámu je ovládnutí světa, ustavení chalífátu a zavedení práva šari'ja. V tomto ohledu lze považovat fundamentalismus a islamismus za totožné termíny, jež se shodují s požadavky samotného islámu. Terorismus je vrcholným projevem islamismu, respektive džihádismu. Jako džihádismus bývá označován význam islámu spojovaný s násilím.

¹⁸ NEKOLA, D. *Islám a terorismus*. V Pstruží: Lukáš Lhořan, 2017. s. 33 - 51.

Důležité je rozlišování mezi šíitskou a sunnitskou formou islamismu. Islamismus se z pohledu západu objevil na politické scéně až během Íránské revoluce v roce 1979. Islám byl však i pro muslimy předchozích generací stěží apolitický.

Šíitský islamismus nedosáhl velkého rozšíření, především kvůli tomu, že šíité tvoří ve většině států menšinu. Tento aktivismus tak cílil především na ochranu zájmů komunity před většinovou, tedy sunnitskou společností.¹⁹

Z tohoto pohledu by se dalo říci, že vzájemné útoky měly lokální, nebo regionální charakter. Jako příklad můžeme uvést Íránsko - Iráckou válku, která probíhala od září 1980 do srpna 1988 a skončila nerozhodným výsledkem. Dá se říci, že jednou z příčin této války byl nástup výše zmíněné Íránské revoluce v roce 1979, což vyvolalo napětí v Írácko - Íránských vztazích. Zvláště proto, že Íránci se nijak netajili záměrem rozšířit svoji revoluci do Iráku, Saudské Arábie a dalších států perského zálivu, které jsou převážně sunnitské, ale obsahují i nezanedbatelnou šíitskou menšinu, která s Íránskou revolucí pochopitelně sympatizovala. Írán před a během válečného stavu Irákem podporoval šíitské opoziční skupiny tím, že je organizoval, trénoval a vyzbrojoval. Dostávalo se jim také značné rétorické pomoci v podobě Chomejního prohlášení o nutnosti šířit islámskou revoluci za hranice Íránu. Kromě samotných bojů na frontě probíhala hlavně v Iráku tvrdá genocida šíitského obyvatelstva, která jen prohloubila nenávist mezi oběma větvemi islámu.

Během 90. let válečného období a změny Íránského režimu se Irák již nacházel pod tlakem mezinárodního společenství v důsledku prohrané tzv. "první války v zálivu". Íránské teroristické aktivity vůči této zemi tak výrazně oslabily a u většiny teroristických útoků na území Iráku tak nebylo možné identifikovat útočníka či odpovědnou skupinu. Můžeme ale vnímat rostoucí počet útoků z kurské strany. I zde se stále bavíme o regionálním vymezení.

Dalším příkladem regionálního islamistického terorismu je například hnutí Hamás a Hizballáh, což jsou organizace sahající k terorismu na přísně vymezeném lokálním území a mající původ v Izraelsko - Palestinském konfliktu.

¹⁹ NEKOLA, D. *Islám a terorismus*. V Pstruží : Lukáš Lhořan, 2017. s. 93 - 111.

Obě tato hnutí jsou podporována Íránem a jejich hlavním cílem je zničení státu Izrael a omezení vlivu západu, zejména USA na blízkém východě.²⁰

Posledním příkladem islamistického terorismu, který má regionální působnost je hnutí Tálibán, které má kořeny v mezinárodní podpoře muslimských zemí ve válce proti Sovětskému svazu v Afghánistánu.²¹

Přechod islamistického terorismu z regionální úrovně na úroveň globální zaznamenáváme až s příchodem organizace Al-Kajda, která byla oficiálně založena až v roce 1988 avšak její počátky sahají už do doby zahájení okupace Afghánistánu sovětskými vojsky v roce 1979. Právě v tomto období se k této organizaci připojil Usáma bin Ládín, který podporoval ze sousedního Pákistánu přes který Američané poskytovaly zbraně a finanční podporu tzv.: "Mudžáhidům", což je doslova muslim angažovaný a bojující v boji - džihádu.

Po odchodu sovětských vojsk z Afghánistánu zůstaly v zemi velké skupiny bojovníků, které byly dobře vyzbrojeny a kvalitně vycvičeny, ale už neměly proti komu bojovat. S řadou z nich navázal Usáma bin Ládín kontakt a nabídl jim místo v nově vznikající, čistě islámské organizaci Al-Kajda.

Organizační struktura Al-Kajdy byla velmi dobře propracovaná a její členové po dlouhou dobu působili jako spící agenti, kteří nevyvíjeli žádnou vlastní teroristickou činnost a ve skrytu čekali na to, než budou aktivováni pro provedení předem naplánovaného teroristického útoku. Ke vzájemné komunikaci se velmi rychle naučili používat moderní metody, včetně internetu, který v 90. letech procházel bouřlivým vývojem a umožnil rychlou a jednoduchou komunikaci po celém světě.

Al-Kajda za svého hlavního nepřítele označuje USA a z evropských zemí především Velkou Británii, které viní z drancování arabského ropného bohatství a ze snahy o dosažení rozhodujícího vlivu v této oblasti. Toto logicky vyústilo v útok proti významným cílům na území Spojených států amerických dne 11. září 2001.

Tento okamžik je přelomovým ve vývoji islamistického terorismu a jeho přechodu z regionálního působení na globální hřiště. Zároveň je toto datum spojováno

²⁰ KRAUS, J. *Íránský státní terorismus*. 1. vyd. Brno : CDK, 2014. s. 21 - 28.

²¹ GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha : Vyšehrad, 2017. s. 49 - 61.

s vyhlášením války proti terorismu, což je velmi obecný termín pro provádění vojenských, politických, ekonomických akcí započatých a vedených především vládou Spojených států amerických.

Zde se jedná o konvenční válku, na kterou byl do té doby svět zvyklý a armády západního typu na ně byly cvičeny, ale spíše se jedná o soubor opatření vedoucích k potlačování teroristických hrozeb, zabránění teroristům v jejich činech a potlačování vlivu teroristických organizací. V dnešní době lze konstatovat, že ani jeden z těchto cílů nebyl dosud splněn a že globální terorismus je na vzestupu, byť dnes hovoříme o vojenské porážce další z globálních a významných teroristických organizací, která se nazývá "Islámský stát".²²

3.2 Vznik Islámského státu

Islámský stát je radikální islámská teroristická organizace původem z Iráku. Vyhlásit samostatný stát na území Iráku, se islamisté snažili už od americké invaze do země v roce 2003. Tehdy měl zahrnovat provincie Bagdád, Anbár, Diála, Kirkúk, Saladin a Minive, tedy oblasti, kde mají převahu vyznavači sunitské větve islámu. Historie tohoto, islamisty vyhlášeného státu prakticky nikdy neskončila. Plynule na něj navázal tzv. "Islámský stát" v Iráku a Sýrii - "ISIL", s tím, že nově vyhlášený stát měl zahrnovat i části Sýrie.

Organizace ISIL vznikala postupně jako Irácká odnož Al-Kajdy, která operovala během války v Iráku v letech 2003 až 2011. Tato válka skončila svržením režimu diktátora Saddáma Husajna. Zemi však zachvátilo náboženské a sektářské násilí. Již od začátku se islámští ozbrojenci z hnutí ISIL snažili vytvořit na území Iráku čistě Islámský stát, ve kterém by platily pouze islámské zákony. ISIL byl jednou z mnoha vojenských organizací, které vedly záškodnické a teroristické operace proti americkým okupačním silám a jejich spojencům. Na konci roku 2013 se jim podařilo ovládnout i velkou část západoirácké provincie Anbár, kterou obývají především sunnitě. 3. ledna 2014 vyhlásili samostatný stát s centrem v Irácké Falludži. Následovaly další boje s Iráckou armádou, která usilovala o dobytí ztracených území, na kterých ISIL pokračoval ve svém plánu zavést Islámský stát, s islámským právem ve prospěch muslimské větve sunnitů, přičemž následovaly tvrdé represe a teror, zejména proti

²² KRAUS, J. *Íránský státní terorismus*. 1. vyd. Brno : CDK, 2014. s. 101 - 114.

náboženským menšinám, spojený s jejím vyhlazováním. V září 2014 bylo v řadách Islámského státu 31 tisíc bojovníků, z toho 3 tisíce občané evropských států.²³

V Islámském státě vznikla a rozvinula se funkční státní struktura. Na svém území začal vyzývat daně, starat se o infrastrukturu, zavedl vlastní soudy, úřady, dopravní policii a náboženskou policii. Státní zaměstnanci v místní správě, energetice, školství, nebo zdravotnictví museli pracovat pro Islámský stát. Řada místních sunnitů jej začala podporovat a byla ochotna za něj bojovat. Je zajímavé, že křesťané žijící na dobytém území nemuseli konvertovat k islámu, pokud platili tzv. "daň z hlavy", která vychází z koránu. Šiitské obyvatelstvo však uprchlo, ale mnoho lidí bylo zavražděno. Podle některých odhadů Islámský stát získal v roce 2014 na daních a s pomocí násilného vydírání 600 milionů amerických dolarů, 500 milionů amerických dolarů uloupil ze státních bank v Iráku po dobytí Iráckých měst, 100 milionů amerických dolarů získal z prodeje ropy a 20 milionů amerických dolarů získal na výkupném z únosů.²⁴

Ihned po svém vzniku vznesl Islámský stát nárok na území v Sýrii, Iráku, Egyptě, Saudské Arábii, Jemenu, Libyi a Alžírsku. Byla zveřejněna mapa, podle které měl záměr ovládnout severní Afriku, Blízký východ, Španělsko, Balkán, Krym, Kavkaz a část Indie. Každé toto území mělo přidělené specifické geografické označení. Nikdy ovšem nedošlo k tomu, že by Islámský stát byl mezinárodně uznán jakoukoli jinou zemí.²⁵

3.2.1 Teroristické útoky Islámského státu

Islámský stát má na svědomí mnoho desítek tragických teroristických útoků. Prakticky ihned po svém vzniku, zahájil boj na územích, které měl v úmyslu ovládnout. V červnu 2015 se přihlásil k teroristickým útokům proti západním turistům v Tuniském letovisku Sůsa, dále k teroristickým útokům proti Kurdským a levicovým aktivistům v tureckém Surucu a v Ankaře, k sebevražedným atentátům proti šiitským civilistům v jemenském Saná v Libanonském Bejrútu a v Iráckém Bagdádu. V říjnu 2015 se přihlásil k umístění bomby na palubu ruského Airbusu, který explodoval nad Sinají v Egyptě a o měsíc později k teroristickým útokům v Paříži, které si vyžádaly 130 obětí

²³ HUBSCH, H. *Kořeny islámského teroru*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2002. s. 39 - 50.

²⁴ HUBSCH, H. *Kořeny islámského teroru*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2002. s. 40 - 47.

²⁵ CHMELÍK, J. *Symbolika extrémistických hnutí*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Armex Praha ve spolupráci s TRIVIS, Soukromou veřejnoprávní akademií a Vyšší odbornou školou, spol. s.r.o., 2000. s. 16 - 25.

a více než 350 zraněných. V lednu 2016 Islámský stát spáchal bombový útok v Istanbulu proti západním turistům a v březnu 2016 provedl teroristické útoky v Bruselu s několika desítkami obětí.²⁶

Poté co v Evropě vypukla tzv. "migrační krize" a začaly se množit útoky migrantů proti původnímu obyvatelstvu, začal se Islámský stát hrdě hlásit ke každému z těchto útoků. Zároveň vzniklo podezření, že spolu s válečnými uprchlíky se těmito cestami do Evropy dostávají také příslušníci Islámského státu, kteří mají za úkol mapovat prostředí, zabývat se nábořem dalších bojovníků ať už z řad uprchlíků, které oslovují během cesty, tak z řad již usazeného muslimského obyvatelstva v západních evropských státech.

3.2.2 Slabé a silné stránky Islámského státu

Přestože Islámský stát nedosáhl nikdy mezinárodního uznání, začal se přímo od svého vzniku vykazovat příznaky budování státní struktury, která jediná mohla zabezpečit poslušnost obyvatelstva na dobytých územích. V důsledku rychlé expanze, způsobené i zbrklým ústupem pravidelné Irácké armády, obsadil Islámský stát rozsáhlá území, na kterých zůstalo původní obyvatelstvo, které bylo nutné podmanit a hlavně dle muslimského práva šaríja zdanit. Z vojenského hlediska se Islámskému státu podařilo poměrně skromnými silami, vyzbrojenými pouze lehkými terénními automobily a lehkými zbraněmi obsadit a udržet území, na které by typická západní armáda potřebovala mnohem více sil, techniky a hlavně leteckou podporu. Toto se podařilo zejména díky zavedení brutálního teroru. Po ústupu pravidelné Irácké armády zůstalo na obsazeném území větší množství opuštěné ale bojeschopné techniky a zbraní. Proto je v prvních měsících roku 2014 možné na autentických fotografiích zahlédnout rozmanité množství typů techniky různého původu - ať už sovětského, nebo západního. Není výjimkou, že v tomto období se do rukou bojovníků Islámského státu začaly dostávat i americké pěchotní zbraně, které pocházejí hlavně z kořisti.

Za silné stránky Islámského státu lze tedy považovat:

- Rychlou územní expanzi

- Získání velkého množství vojenské techniky a zbraní

²⁶ GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha : Vyšehrad, 2017. s. 70 - 106.

- Nízké lidské ztráty v počátečním období
- Rychlé pokoření obyvatelstva obsazených území a zlomení jeho odporu
- Rychlé a účinné zdanění tohoto obyvatelstva
- Přísun nových bojovníků, zejména z Evropy a z Kavkazských oblastí Ruska

Díky tomu mohl být Islámský stát na určité části území stabilizován a finančně i personálně zajištěn. Další výhodou byla jeho nezávislost na průmyslové a dopravní infrastruktuře dobytého území. Islámský stát na rozdíl od typických zemí, nedisponoval průmyslem, velkými centrálními zdroji elektrické energie a zranitelnou sítí železnic a silnic. Toto se projevilo během spojeneckého bombardování, které nedokázalo nacházet vhodné cíle k tomu, aby zastavilo činnost státního aparátu a fungování státu jako takového. Nezávislost Islámského státu na této infrastruktuře mu v období po jeho vojenské porážce ve skutečnosti zajistila možnost manévru a volnosti v úniku.

Na druhou stranu to, co lze považovat za slabé stránky, je:

- Jednoznačný nedostatek přísunu lidských zdrojů v období spojenecké ofenzívy
- Nedostatek bojové techniky, zbraní a munice v pozdějších fázích války
- Závislost na finančních příjmech z daní pokořeného obyvatelstva a z prodeje ropy na dobytém území, které se postupně pod tlakem spojenců zmenšovalo²⁷

Vzhledem k výše uvedenému je patrné, že teroristická organizace typu Islámský stát může poměrně rychle vyrůst, zabrat území potřebné k její stabilizaci včetně obyvatelstva a finančních a přírodních zdrojů nutných k provozu celé organizace. Paralelně je schopna provádět útoky i mimo vlastní území, viz. příklady v kapitole 3.2.1. bez toho, aniž by ztratila sílu. Je to dáno tím, že na svých zájmových územích má dostatek podporovatelů a sympatizantů, které díky moderním komunikačním technologiím, zejména internetu je schopna rekrutovat.

Pokud jde o propagaci, Islámský stát vydával kromě jiných také anglicky psaný magazín "Dabiq". Jeho první číslo vyšlo už v létě 2014, během vyhlášení chalífátu. V každém vydaném čísle vycházely detailní popisy provedených teroristických útoků,

²⁷ GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha: Vyšehrad, 2017. s. 6 - 45.

kteře měly za cíl své čtenáře seznámit s aktivitami Islámského státu a také je motivovat k tomu, aby se k němu připojily. Což se velmi dobře dařilo v zemích jako je Francie, Belgie, Německo. Islámský stát přestal tento časopis vydávat poté co bylo město Dabiq dobyt a obsazeno spojeneckými vojsky.²⁸

3.2.3 Důsledky vojenské porážky Islámského státu na území Sýrie a Iráku

Přestože na začátku vzniku Islámský stát zabíral velmi rychle rozsáhlá území, nedisponoval takovými lidskými a vojenskými silami, aby byl schopen je udržet proti obrovské přesile, která se proti němu v daném regionu nashromáždila. Největší vojenskou silou byla armáda Spojených států, která měla podporu moderních zbraňových systémů, jako letadlových lodí, mohutného letectva a přesně naváděné munice.

Proti Islámskému státu se rovněž postavily na rychlo zformované oddíly Kurdů a šiitských milicí. Na území Sýrie to byla pestrá paleta různých bojových skupin, například "SDF", ale rovněž pro režimní Syrská arabská armáda, která 30. září 2015 získala významnou pomoc od ruských expedičních sil. Dá se říci, že po zapojení ruského kontinentu do bojů se začalo území ovládané Islámským státem rychle zmenšovat. Na Irácké straně hranice zahájily 18. října 2016 Irácká armáda a kurdské brigády ofenzivu na město Mosul na severu Iráku. Mosul byl největším městem v držení Islámského státu. Místní síly využívaly mohutnou leteckou podporu mezinárodní koalice. Začátkem roku 2017 byla osvobozena část města na východ od řeky Eufrat. Po dlouho trvajících bojích, které se vyznačovaly velkou krutostí a připomínaly scény z bitvy o Stalingrad z roku 1942 až 1943, kdy byla obsazena i západní část Mosulu a to v červenci 2017. Při těchto bojích bylo podle některých zdrojů zabito okolo 40 tisíc lidí.²⁹

Po dobytí Mosulu začalo zatýkání příbuzných bojovníků Islámského státu, kteří nestačili uprchnout a které Irácká armáda začala shromažďovat v izolovaných táborech. Postupně byla dobývána další města, například Rakka nebo Tal Afar. V nich bylo nalezeno množství manželek islamistů pocházejících ze zemí západní Evropy.

²⁸ GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha: Vyšehrad, 2017. s. 7 - 33.

²⁹ GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha: Vyšehrad, 2017. s. 80 - 146.

Tato skutečnost sama o sobě měla odpovědné orgány upozornit na to, že do řad Islámského státu nevstupovali jen zradikalizovaní Evropané - coby bojovníci, ale také ženy, které plánovaly se v novém státě usadit a zakládat rodiny či plodit potomky. Tím by Islámský stát získal pevnější základy a novou generaci svých příslušníků. V zájmu vyváženosti je nutné poznamenat, že to samé se dělo i na Syrské straně, kam se přidávali zejména občané Kavkazských regionů Ruské federace.

Po vojenské porážce Islámského státu se nepodařilo zadržet hlavní představitele, byť jich několik bylo zabito. Dále tím, že se vojenská síla Islámského státu prakticky rozpadla a jeho příslušníci dále chtěli pokračovat v boji, začalo hrozit nebezpečí toho, že buď bude přijat partyzánský způsob války anebo vyhledají jiný vhodný region, což se v podstatě velmi rychle uskutečnilo formou přesunu těchto radikálů do zemí západní Evropy, kde se mohou velmi dobře ukrývat v muslimských komunitách žijících zejména na okraji velkých měst a průmyslových aglomerací. Paradoxně tak došlo k nežádoucímu jevu, který měl za následek to, že narostly počty teroristických útoků na územích mimo původní teritorium Islámského státu.

Tam kde dosud spojenecká koalice mohla využívat svoji vojenskou sílu, která ji umožňovala držet celé území pod kontrolou najednou není nic, co by připomínalo bývalý státní útvar. Je to logické, protože jak bylo výše uvedeno, Islámský stát nebyl závislý na žádné infrastruktuře a fakticky ani na konkrétním území.

Rozptýlení bojovníci Islámského státu, kteří jsou v dnešní době v západní Evropě, představují při budoucnost velké ohrožení, protože jsou prakticky mimo kontrolu bezpečnostních složek.

Na několika příkladech teroristických útoků z Francie je vidět, jak obrovský policejní a bezpečnostní aparát je schopen zaměstnat jeden útočník, který na ulici napadne libovolný měkký cíl. V tom okamžiku je mobilizována obrovská struktura policie, armády, tajných služeb a v ulicích se objevují ozbrojené hlídky, které ovšem už na danou situaci pouze reagují. Preventivní opatření v takovéto formě, by byla finančně velmi náročná a personálně i pro zemi jakou je Francie prakticky nezvladatelná. Celá situace způsobila prodloužení výjimečného stavu v zemi až na 2 roky.

Obdobná situace může nastat i v zemích jako je Belgie, Nizozemí a Německo, protože už i tam je velké množství radikálů, kteří čekají na vhodnou příležitost. Prozatím je nutné konstatovat, že nejsou naštěstí nijak centrálně organizovaní, takže

jejich útoky mají prakticky vždycky jenom lokální charakter. Je jen otázkou času, kdy dojde se najde příslušný vůdce, dojde ke sjednocení aktivit a její koordinaci tak, aby útoky probíhaly v několika místech najednou, byť s omezenými silami. Toto by stačilo během několika měsíců vyčerpat bezpečnostní složky tak, jak se již několikrát stalo ve Francii, kde začali bezpečnostní složky vstupovat do stávků v důsledku vyčerpanosti a dlouhotrvajícího vlastního nasazení bez jakéhokoli vnějšího efektu.³⁰

Islámský stát tím, že změnil charakter své existence, region i způsob boje, je dále nutné považovat za velmi nebezpečný a hlavně akceschopný útvar. Někteří muslimové tvrdí, že Islámský stát žije dosud v jejich srdcích. Obrovská vojenská síla západu není na novou formu boje proti takovému odhodlanému protivníkovi vůbec připravena. Ve velkých západních městech je naprosto vyloučené nasazení armády s těžkou vojenskou technikou tak, jak to bylo možné v pouštích Iráku a Sýrie. Civilní obyvatelstvo západních zemí rovněž rozporuplně vnímá přítomnost ozbrojených vojáků v ulicích, protože se to již přímo dotýká individuálních svobod občanů demokratických zemí. Připomeňme si, jak nelibě cestující veřejnost zpočátku vnímala zpřísnění bezpečnostních kontrol na letištích, zavedení bezpečnostních ráků, scannerů i osobních prohlídek, před nástupem do letadel. Což bylo masově implementováno po teroristických útocích 11. září 2001.

Přestože od té doby uběhlo více než 17 let, kdy byla veřejnost přesvědčována o intenzivní válce proti terorismu na území Afghánistánu a na Blízkém východě, tato válka očividně nekončí a přináší mnoho obětí, které zejména občané Spojených států velmi negativně vnímají. Během těchto 17 let byly pravidelně publikovány zprávy o dopadení a likvidace významných představitelů teroristických organizací, což u veřejnosti mělo vyvolat dojem úspěšného vedení protiteroristických operací, avšak na druhou stranu dohází k stále většímu nasazování bezpečnostních kamer přímo na ulicích, bezpečnostních ráků ve veřejných budovách ve snaze o omezení legálně držných zbraní, kontrolám v přístavech, na hranicích a na letištích. Toto je v přímém rozporu s oficiální propagandou, která vyzdvihuje úspěchy v boji proti terorismu. Právě omezování individuálních svobod občanů Evropských zemí a občanů USA vnímám jako hlavní důsledek vojenské porážky Islámského státu.³¹

³⁰ ŠÁNDOR, A. *Jak přežít ne jen teroristický útok*. 1. vyd. Praha : nakladatelství Autreo, 2017. s. 56-58.

³¹ HUBSCH, H. *Kořeny islámského teroru*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2002. s. 44 - 50.

4 CHÁPÁNÍ TERORISMU V ZEMÍCH EU

Terorismus je jedním z příkladů nadnárodního zločinu v našem tisíciletí a jedním z globálních problémů lidstva a také jednou z nejobávanějších hrozeb. Teroristické útoky mají vždy dopady do prakticky všech oblastí života společnosti, například na oblast bezpečnosti, politiky, ekonomiky, mezinárodních vztahů a samozřejmě na samotné oběti a jejich rodiny.

Od zničení Světového obchodního centra v New Yorku v září 2001 se terorismus stal jedním z hlavních problémů dnešní doby. Obří finanční prostředky, které do té doby byly vynakládány zejména na klasické armády, protože se stále předpokládalo střet dvou, nebo několika světových velmocí, byly najednou celosvětově přesměrovány na tzv. "boj proti terorismu", aniž by byla před tím vyvinuta jasná doktrína a strategie.

Tím došlo k aplikaci nových technologií, ale i tvorbě a přijímání nové protiteroristické legislativy nejen na národních úrovních jednotlivých států, ale také na úrovni mezinárodní. Aniž by ovšem bylo dosaženo zjevných výsledků. Frekvenci teroristických útoků toto nijak nesnížilo, naopak počty útoků dosahují stále větších rozměrů, útoky se stávají sofistikovanějšími a specializovanějšími.

Dlouhá řada teroristických útoků, nejen v Evropě vyvolala logicky, jako reakci zájem o prostředky právní ochrany před terorismem, protože terorismus není omezen svými projevy jen na území jednoho státu, není omezen ani časem, ani prostředky a nabývá nadnárodních rysů, proto se zavádí pojem mezinárodní terorismus, někdy nadnárodní terorismus, jindy trans-nacionální terorismus.

Státy, ve kterých se za poslední dobu teroristické útoky začaly množit, reagují přijetím protiteroristické legislativy, jako příklad můžeme uvést Francii, kde byl v říjnu 2017 přijat tzv. "protiteroristický zákon", který legislativně zakotvuje rozsáhlé pravomoci státních orgánů a ozbrojených složek v rozsahu obdobnému vyhlášenému stavu nouze. Tento protiteroristický zákon umožňuje v případě existence teroristické hrozby policejním složkám omezit svobodu shromažďování, dočasně na dobu až 3 měsíců uzavřít mešity a jiná náboženská místa a dále uvalit na podezřelé osoby 3 měsíční domácí vězení, které bude možné až 3x prodloužit a to bez povolení soudu. Dalším opatřením jsou domovní prohlídky, aniž by bylo vyžadováno povolení soudu

a možnost dočasně omezit svobodu dotčené osoby. Počítá se také s rozsáhlými pravomocemi státních složek odposlouchávat podezřelé osoby, prohlížet lidem zavazadla, legitimovat je atd. Zde je vidět přímý vliv terorismu na legislativu v demokratickém a právním státě.

Jako příklad nadnárodní legislativy je možné uvést směrnici EU z 15. 3. 2017 o boji proti terorismu. V jejím úvodu se doslovně uvádí, že teroristické činy představují jedno z nejzávažnějších porušení všeobecných hodnot lidské důstojnosti, svobody, rovnosti, solidarity a požívání lidských práv a základních svobod, na nichž je Evropská unie založena. Představují rovněž jeden z nejzávažnějších útoků proti demokracii a právnímu státu, zásadám, které jsou členským státům společné atd. Směrnice vyšla v úředním věstníku Evropské unie, CS, ročník 60, L 88/6, 31. 3. 2017 s. 6-21.³²

4.1.1 Směrnice EU z 15. 3. 2017 o boji proti terorismu

Směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 z 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV se snažila EU reagovat na neustále se vyvíjející hrozbu terorismu, posilovat právní rámec EU na předcházení teroristickým útokům, kriminalizací činnosti jako je výcvik a cestování za účely terorismu, ale také organizování, nebo ulehčování takového cestování. Zároveň se jí posilují práva obětí terorismu.

Touto směrnicí se tak posiluje a aktualizuje existující rámcové rozhodnutí 2002/475/SVV hlavně tím, že za trestný čin se podle ní považuje:

- cestování za účely terorismu a to hlavně s cílem bojovat proti fenoménu zahraničních teroristických bojovníků. Díky kompromisu, který se podařilo dosáhnout, se zabezpečí, aby bylo například cestování do oblastí postihnutých konfliktem s úmyslem zapojit se do činnosti teroristické skupiny anebo cestování do členského státu EU se záměrem spáchat teroristický útok trestné

- organizování a ulehčování takových cest, a to také prostřednictvím logistické a materiální podpory, například koupí letenek nebo jízdenek anebo plánování cest

³² JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 47 - 50.

- absolvování výcviku pro teroristické účely, například vyrábění nebo používání výbušnin, střelných zbraní, škodlivých nebo nebezpečných látek, které se děje s vědomím o poskytování takového výcviku.

- poskytování nebo shromažďování finančních prostředků se záměrem nebo vědomím, že mají být použité na páchaní teroristických trestných činů a trestných činů spojených s teroristickými skupinami nebo činnostmi.

Směrnici se též doplňují současné právní předpisy týkající se práv obětí terorismu. Kompromisní znění zahrnuje v této souvislosti soubor služeb zaměřených na splnění osobních potřeb obětí terorismu, jakou je například právo na poskytnutí okamžitého přístupu obdobným podpůrným službám, kterými se zajišťuje lékařská a psychosociální péče, nebo na získání právního či praktického poradenství a pomoci s uplatňováním nároků na náhrady škody. Posílené budou také mechanismy reakce na nouzové situace, které se uplatňují bezprostředně po útocích.³³

Ve směrnici se počítá také s posílenými pravidly výměny informací mezi členskými státy, které se týkají teroristických trestných činů a byly shromážděné v rámci trestních řízení. Návrh směrnice byl předložený v souvislosti s obnovenou strategií vnitřní bezpečnosti EU a v návaznosti výzvy Rady na urychlené opatření po útocích v Paříži ze 13. listopadu 2015.

Jak již bylo uvedeno, byly v něm zohledněny požadavky vyplývající z několika mezinárodních dokumentů:

- rezoluce Bezpečnostní rady OSN č. 2178 z roku 2014 a dodatkového protokolu k Dohodě Rady Evropy o prevenci terorismu, které se zaměřují na boj proti fenoménu zahraničních teroristických bojovníků³⁴

- norem Finanční akční skupiny (FATF) v souvislosti s financováním terorismu

V současnosti by bylo velmi předčasné výše uvedenou směrnici hodnotit, ale je možné konstatovat, že se členské státy neuměly dohodnout na výraznějších legislativních změnách v boji proti terorismu (zrychlená výměna citlivých informací

³³ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 47 - 50.

³⁴ ČESKO, OFFICIAL WEBSITE OF THE EUROPEAN UNION, EUR-Lex, *Document 32017L0541* [online]. 2019 [cit. 2019-1-18]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32017L0541>>.

mezi členskými zeměmi, zlepšení kontroly na vnějších hranicích Schengenského prostoru, prohloubení justiční spolupráce).

Přijatou směrnicí je tak třeba chápat i v kontextu směrnice 2016/681 z 27. dubna 2016 o využívání údajů ze záznamů o cestujících (PNR). Směrnice upravuje poskytování údajů z PNR, které se týkají cestujících na mezinárodních linkách ze strany leteckých společností členským zemím a také zpracovávání těchto údajů příslušnými orgány. Ve směrnici se stanovuje, že shromážděné údaje ze záznamu o cestujících je možno spravovat jen na účely prevence, odhalování, vyšetřování a stíhání teroristických trestných činů a závažné trestné činnosti.³⁵

4.1.2 Česká protiteroristická legislativa

S cílem zefektivnit boj proti terorismu úpravou trestní odpovědnosti fyzických i právnických osob a zohlednit závazky vyplývající zejména z trestního práva Evropské unie, přijal parlament České republiky z. č. 455/2016, kterým se mění trestní zákoník a další související zákony (trestní řád, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim a zákon o zbraních). Zákon nabyl účinnosti dnem 1. února 2017.

Podstata přijatých změn spočívá:

- v úpravě legální definice organizované zločinecké skupiny v trestním zákoníku (§ 129) a zakotvení nové legální definice teroristické skupiny (§ 129a) a teroristických trestných činů (§ 129a odst. 1)

- v úpravě znaků trestného činu teroristického útoku (§ 311 odst. 1)

- ve vytvoření nového trestného činu účasti na teroristické skupině (§ 312a) a zavedení dalšího, nového typu účinné lítosti (§ 312b) pro pachatele trestného činu, účasti na teroristické skupině podle § 312a

- v zakotvení 3 nových trestných činů do trestního zákoníku a to financování terorismu podle § 312d, podpory a propagace terorismu podle § 312e a vyhrožování teroristickým trestným činem podle § 312f

³⁵ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 47 - 50.

- v doplnění ustanovení o beztrestnosti policejního agenta, který se dopustil trestného činu účasti na teroristické skupině, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti

- v doplnění zásady ochrany v ustanovení § 7 trestního zákoníku (vyjadřující povinnost stíhat trestné činy, které směřují k zvláště důležitým zájmům bez ohledu na místo činu a osobu pachatele) o 4 nové trestné činy a to o trestný čin účasti na teroristické skupině, financování terorismu, podpory a propagace terorismu a vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312a - 312f trestního zákoníku) a v obdobném postupu v zákonu č. 418/2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

- v procesních souvislostech přijaté právní úpravy

V uvedených právních úpravách je zajímavostí beztrestnost policejního agenta, který se podílí na odhalení teroristického činu. Analogií beztrestnosti agenta v ustanovení § 363 trestního řádu v případě organizované zločinecké skupiny, je nové ustanovení § 312c o beztrestnosti agenta, který se účastní činnosti teroristické skupiny. Policista plní úkoly jako agent, podle jiného právního předpisu, který se účastní činnosti teroristické skupiny, není pro trestný čin na teroristické skupiny podle § 312a trestný, jestliže se takého činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy teroristické skupiny, ve spojení s teroristickou skupinou nebo ve prospěch teroristické skupiny, nebo jejímu spáchání předejít. Agent, který se účastí činnosti teroristické skupiny, nebo takovou skupinu podporuje, není trestný pro široký okruh trestných činů ustanovených v § 312c odst. 2 trestního zákoníku.

Aby mohl policejní agent plnit své úkoly, musí se zpravidla účastnit činnosti teroristické skupiny. Jeho jednání tak vykazuje znaky trestného činu účasti na teroristické skupině podle § 312c trestního zákoníku. Uvedená okolnost je proto zvláštním důvodem beztrestnosti policejního agenta.

Agent je beztrestný, pokud se účastní, či podporuje zločinné spolčení s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy teroristické skupiny, ve spojení s teroristickou skupinou, nebo ve prospěch teroristické skupiny, nebo jejímu spáchání předejít za účelem odhalení pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení. Beztrestnost se nevztahuje na pachatele (agenta), který teroristickou skupinu

založil, nebo zosnoval, nebo na pachatele (agenta), který je vedoucím činitelem nebo představitelem teroristické skupiny.

Další zajímavou změnou je rozšíření výjimek ze zásady, že osoba dotčená odposlechem telekomunikačního provozu (§ 88 odst. 2 trestního řádu) má být informována po skončeném odposlechu o provedeném zásahu do základních občanských práv a svobod. U vyjmenovaných trestných činů toto neplatí a do seznamu těchto trestných činů byl doplněn trestný čin účasti na teroristické skupině (§ 312a trestního zákoníku).³⁶

4.1.3 Vybrané opatření proti zahraničním teroristickým bojovníkům na úrovni Evropské unie

Aktuální bezpečnostní hrozba, kterou v současnosti představuje fenomén zahraničních teroristických bojovníků, je problematikou vzbuzující pozornost na globální úrovni a to nejen v politické rovině. Zpráva Europolu TE-SAT 2016 upozornila na znepokojující fakt, že celková hrozba terorismu je posílena velkým počtem navrátilivších se zahraničních teroristických bojovníků, které dnes mají mnohé členské státy EU na své půdě a též na skutečnost, že významné procento všech zahraničních teroristických cestujících do Sýrie a Iráku jsou ženy.

Rostoucí počet zahraničních teroristických bojovníků tak představuje pro EU novou výzvu, které čelí a se kterou je třeba se v rámci boje proti terorismu vypořádat. Zpráva TE-SAT 2017 zdůrazňuje, že závažné bezpečnostní riziko představují zejména ti zahraniční terorističtí bojovníci, kteří prošli výcvikem, v používání zbraní a výbušnin. Zvýšené riziko je podle zprávy podmíněné i délkou jejich pobytu v zahraničí, což může zvyšovat stupeň jejich brutality a sklony k násilí, ale také zvyšovat úroveň bezpečnostního povědomí a tím ztěžovat jejich odhalení.

Problematika zahraničních teroristických bojovníků se pravidelně objevuje na programu jednání Rady EU a Evropské rady s cílem připravit komplex opatření napomáhajících k potlačení tohoto fenoménu. Je součástí protiteroristické strategie EU v rámci opatření zaměřovaných na prevenci proti terorismu.

Jednou z reakcí na přetrvávající hrozbu teroristických útoků, ale i narůstajících zahraničních bojovníků je vytvoření Evropského centra boje proti terorismu (ECTC),

³⁶ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 47 - 50.

které bylo zřízené jako součást Europolu v lednu 2016. Jde o specializované oddělení Europolu představující centrum pro sdílení informací a operační koordinaci umožňující lepší spolupráci při identifikaci teroristických hrozeb a reakcí na tyto hrozby, ale i spolupráci a koordinaci při vyšetřování teroristických trestných činů.

Evropské centrum boje proti terorismu má ambici se stát ústředním informačním střediskem v tomto boji v rámci EU, poskytovat analýzu probíhajícího vyšetřování a přispět ke koordinaci reakcí v případě velkých teroristických útoků.

Právě sdílení informací by mohlo pomoci i k odhalování a následnému postihování zahraničních teroristických bojovníků, kteří se po návratu mohou podílet na přípravě a realizaci dalších útoků. Za zásadní opatření směřující k naplnění tohoto cíle se přitom považují ty, které mají buď zabránit anebo následně znemožnit cestování osob za účely provádění terorismu. Potřeba uplatňovat a dále rozvíjet současné nástroje na odhalování a narušování cest souvisejících s teroristickou činností byla deklarována i v prohlášení členů Evropské rady na neformálním zasedání hlav států a předsedů vlád v Bruselu dne 12. 2. 2015. Právě vyústěním těchto snah je požadavek kriminalizace vycestování do zahraničí pro účely terorismu v čl. 9 směrnice Evropského parlamentu a Rady z 15. 3. 2017 o boji proti terorismu, která je rozebrána na začátku této kapitoly.³⁷

Jedním z předpokladu naplnění cílů, který si směrnice klade je i vzájemná spolupráce a to nejen na úrovni členských států, ale i na mezinárodní úrovni. Takovéto spolupráci má pomoci dohoda o zintenzivnění společného boje proti zahraničním teroristickým bojovníkům podepsaná mezi Europolem a FBI. Předpokladem společné spolupráce na úrovni členských států je však harmonizace jejich trestně právní úpravy k čemuž je přijata směrnice o boji proti terorismu primárně určena.³⁸

4.1.4 Možnost postihování cestování za účelem terorismu podle českého trestního zákoníku

Je třeba říci, že Česká republika po přijetí protiteroristické směrnice mnohé ze stanovených požadavků už ve své trestně právní legislativě obsahuje. Cestování za účely terorismu není sice samostatně upraveným trestným činem, ale toto jednání postihuje trestní zákoník jako trestný čin podpory a propagace terorismu podle § 312e

³⁷ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 47.

³⁸ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 155 - 162.

odst. 2 obsahujícího 2 základní skutkové podstaty. Zatímco trestného činu propagace terorismu podle § 312e odst. 2. písm. a) se může dopustit jen občan České republiky, skutková podstata podle odst. 2. písm. b) stejného trestného činu se vztahuje na pachatele, který není občanem České republiky. Pokud jde o občana České republiky, kriminalizuje se jeho vycestování jiného státu, jehož není státním příslušníkem anebo ve kterém nemá trvalý pobyt za současné existence specifického znaku spočívajícího v účelu takového vycestování. Tímto účelem je spáchání teroristického trestného činu, trestného činu účasti na teroristické skupině, vyhrožování teroristickým trestným činem, nebo spáchání trestného činu podpory a propagace terorismu. Stejný účel cestování požaduje i druhá základní skutková podstata, kde však pachatelem může být jen osoba, která není občanem České republiky, přičemž postihované je její vycestování z České republiky anebo cestování přes její území do jiného státu za podmínky, že ve státě do kterého cestuje nemá trvalý pobyt a není ani jeho příslušníkem. Ani jedna ze skutkových podstat tak neumožňuje trestnou odpovědnost vůči osobě, která by cestovala za účelem terorismu do státu, kterého je občanem a to ani v případě dvojího občanství. Trestná odpovědnost je z tohoto hlediska vymezená úžeji, než ve směrnici, protože tato požaduje kriminalizovat cestování za účelu terorismu bez ohledu na státní občanství, nebo místa trvalého pobytu pachatele.³⁹

Česká trestně právní úprava také neobsahuje možnost postihování osob, které za účely terorismu přicestují do České republiky jako do cílové destinace. V důsledku takovéto úpravy osoba, která není občanem České republiky a ve vztahu ke které by bylo prokázáno, že přicestovala na území České republiky za účelem spáchání taxativně vyjmenovaného teroristického činu, ale nebylo by prokázáno, že je Česká republika jen tranzitní zemí, tj., že přes její území cestuje do jiného státu, by nebyla podle ustanovení § 312e odst. 2 písm. b) postihnutelná a takovéto přicestování tedy není trestným činem. V situaci, kdyby její přicestování za účely spáchání teroristického trestného činu zatím nenaplněovalo znaky konkrétního trestného činu a nebylo postihnutelné podle skutkové podstaty některého z teroristických činu, ani jako příprava na něj, ani jako nějaká z forem úcastenství, jednání takovéto osoby nebude trestné. Na jedné straně tedy postihujeme uvedené jednání, které je spojené s cestováním do jiné země, ale

³⁹ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 210 - 212.

nepostihujeme cestování za stejným účelem na vlastní území, kde by měl zájem na ochraně před takovými cestujícími převyšovat.⁴⁰

Pokud jde o tresty stanovené za trestný čin propagace terorismu podle § 312e odst. 2 trestního zákoníku, je možné uložit trest odnětí svobody v rozsahu 3 až 12 let. V případě naplnění kvalifikační okolností, kterými jsou spáchání činu, jako člen organizované skupiny, nebo za stavu ohrožení státu, či válečného stavu, stanovuje zákon trest odnětí svobody 5 až 15 let. Takto široké rozmezí trestních sazeb umožňuje sice individualizovat trest na konkrétní skutkové okolnosti případu, avšak je otázkou, jestli trestní sazba odpovídá požadavku přiměřenosti trestu, jestliže trest má být ukládaný v rámci trestní sazby stanovené ve stejné výšce, jaká je určená při části trestných činů na účely spáchání, kterých pachatel cestoval. V důsledku toho je samotné cestování za účely jejich spáchání postihované stejně, jako jejich realizace.⁴¹

4.1.5 Konflikt mezi ochranou individuálních lidských práv a bezpečnostními zájmy

Postoj Evropských zemí ke změnám a celkovému oslabování zásad, na kterých je postavena moderní justice je většinou negativní. Zejména z Rady evropy zazněla slova, aby boj proti terorismu nevedl k porušování lidských práv. Na základě těchto názorů bylo 15.7.2002 přijaté Usměrnění výboru ministrů rady Evropy o lidských právech a boji proti terorismu (Guide lines of the committee of ministers of the council of Europe on human right and the fight against terrorism).

Tento dokument vychází z Evropské dohody, judikatury evropského soudu pro lidská práva a dalších mezinárodních dokumentů. Z hlediska trestně právního usměrnění připomíná, že všechny opatření, které státy přijímají v boji proti terorismu musí být zákonné a musí vycházet též ze zásad legality a proporcionality. Každé omezení lidských práv musí být co nejpřesněji vymezené, nevyhnutné a přiměřené vzhledem na sledovaný cíl.

Všechny právní úpravy zařazují terorismus mezi nejzávažnější formy protispolečenské činnosti a není sporu o tom, že proti němu je nutné bojovat dostatečně účinnými prostředky. Zároveň však je potřebné mít neustále na zřeteli, že ani

⁴⁰ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 210 - 212.

⁴¹ JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 210 - 212.

preventivní a represivní opatření proti terorismu nesmí být důvodem pro porušování mezinárodních standardů lidských práv, případně obcházet základní zásady trestního řízení, na kterých jsou postavené soudní systémy, a které garantují principy právního státu. Příkladem mohou být zvláštní vojenské tribunály USA pro souzení cizinců obviněných z účasti na terorismu, nebo přijímání speciálních, velmi tvrdých protiteroristických zákonů v anglo-saských zemích (USA, Spojené Království, Austrálie), které umožňují obcházení standardních procesních postupu v trestním řízení proti obviněným teroristům.

Spolupráce justičních orgánů a speciálních orgánů státu určených na boj s terorismem je velmi komplikovaná, protože zájmy obou jsou navzájem nekompatibilní. Z hlediska dokazování jednání před soudem všeobecně platí pravidlo "quod non est in foro, non est in mundo" (Co není před soudem, není na světě (neexistuje)), které je však konfrontované se skutečností, že řada důkazů proti terorismu je utajovaných. Zájem orgánů činných v trestním řízení je dokázat vinu obžalovaného nad veškerou pochybnost, a tak potřebují vytvořit při dokazování jasný obraz o dokazované skutečnosti. Mnohokrát je proto nevyhnutelné vykonat výslech svědků, případně důkazy doplnit o informace získané informačně technologickými a operativními prostředky. Na druhé straně je oprávněný zájem speciálních orgánů státu na ochraně zdrojů svých informací. Zákonodárce se pod tlakem obou těchto skutečností snaží definovat důkazní sílu jednotlivých důkazů a omezit přístup k těmto důkazům protistraně. Z trestné procesního hlediska se tím narušuje zejména zásada tzv. rovnosti zbraní a kontradiktornosti trestního jednání, které kromě jiného zabezpečují právo na přístup k důkazům protistrany. Nebezpečnou se jeví zjevná tendence v anglo-saském právu k zásadnímu narušení principu zásady presumpce nevinu v případech terorismu, ve smyslu přenášení důkazního břemene z orgánů činných v trestním řízení na obviněného. Také v případech terorismu obviněný nenese žádné důkazní břemeno v jednání před soudem. Není povinný dokazovat svoji nevinu. Naopak Policie musí dokázat všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí soudu o vině a trestu. Princip presumpce nevinu ve všeobecnosti pokládáme za jednu z vedoucích zásad v moderním trestním soudnictví obsaženou v mnohých mezinárodních dokumentech, například

článek 11 odst. 1 všeobecné deklarace lidských práv Evropské dohody o ochraně lidských práv a základních svobod.⁴²

5 PRAKTICKÁ ČÁST

V rámci praktické části jsem se rozhodl zpracovat rozhovor na téma terorismus a dalších témat s tím spjatých s panem V., který s poskytnutím rozhovoru pro tuto bakalářskou práci souhlasil, kromě užití osobních údajů. Jedná se o exkluzivní rozhovor právě pro účely této práce. Dalším zajímavým prvkem je pak krátký rozhovor s paní Elena Andryianova, která souhlasila s poskytnutím menšího rozhovoru pro účely bakalářské práce. Jedná se o občanku Ruské Federace trvale žijící v Moskvě, kde opakovaně došlo k řadě teroristických útoků. Rozhovor byl veden v anglickém a ruském jazyce a pro účely této práce byl doslovně přeložen do jazyka českého a to vlastními silami díky vlastní jazykové vybavenosti, stejně jako rozhovor s panem Ishfaq Hossein, který působí jako velitel základny OSN v provincii Kirkúk - Irák (Kurdistán), se kterým byl proveden rozhovor přímo v dané lokalitě.

5.1 Rozhovor s panem "V."

Otázka: Vážený pane V., mohl byste se prosím představit s následným zaměřením na Vaše zaměstnání?

Odpověď: Jsem absolventem Vojenské akademie Brno a v současné době vedu firmu, která se zabývá zahraničním obchodem s vojenským materiálem. Aktuálně již v oboru pracuji 22 let.

Otázka: Co je náplní Vaší práce?

Odpověď: Zabýváme se dodávkami vojenského materiálu a poradenství do regionů středního a blízkého východu a Afriky. Obchodujeme zejména s materiálem sovětské výroby a výroby zemí bývalé Varšavské smlouvy a Jugoslávie. Našimi zákazníky bývají zejména americké bezpečnostní agentury, nebo přímo ministerstva obrany daných zemí.

⁴² JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. s. 42 - 50.

Otázka: Proč Vaší firmu potřebují americké bezpečnostní agentury?

Odpověď: Tyto agentury jsou nositeli amerických vládních zakázek na dodávku zbraní a výcviku místních ozbrojených složek, tj. armády, policie nebo soukromých agentur v zemích, kde aktuálně probíhá boj proti terorismu – Afghánistán, Irák a Kurdistán. Protože v těchto zemích je stále velké množství sovětské techniky a obyvatelé jsou zvyklí používat sovětské zbraně, zejména lehké pěchotní typu Kalašnikov a podobně, hledají Američané spolehlivý zdroj tohoto materiálu v zemích bývalého východního bloku. Česká republika jako člen NATO je prověřeným dodavatelem, který zároveň může poskytnout velmi kvalifikovaný personál a služby. To znamená, že prostřednictvím těchto kontraktů jsme jako firma zapojeni ať přímou formou poskytování výcviku na školení pro obsluhu těchto zbraní anebo nepřímo jejich dodávkou.

Otázka: Pane V., vyvážíte zbraně do míst, kde se vyskytují teroristé. Máte naprostou záruku, že vámi dodané zbraně skončí vždy v rukou těch, kterým je dodávka určena?

Odpověď: K vývozu dojde až pouze po získání licence na export od Licenční správy ministerstva průmyslu a obchodu ČR, která danou transakci prověřuje a schvaluje. Součástí licenčního procesu je dílčí vyjádření od ministerstva obrany, ministerstva zahraničí a našich bezpečnostních složek. Tím, že klientem je většinou americká firma, se dostáváme do pozice, kdy máme situaci jednodušší, ale to neznamená, že povolení získáme automaticky. Pokud by hypoteticky došlo k tomu, že námi dodaný materiál se ocitne v nesprávných rukou, je třeba chybu hledat až u koncového uživatele, kterým jsou ozbrojené složky cílových zemí.

Otázka: Občas se v médiích objeví informace, že dojde k odcizení dodávky zbraní a někdy jsou dokonce vidět fotografie, kdy teroristé používají americká vozidla i ruční zbraně. Jak si toto vysvětlujete?

Odpověď: Naše firma dodává zbraně sovětské, což je daleko těžší identifikovat, protože tyto zbraně jsou v daných regionech běžné, ale znám fotografie, kdy člen islámského státu drží v ruce americkou útočnou pušku M16. Toto si vysvětlují tak, že teroristům se podařilo infiltrovat bezpečnostní složky cílových zemí i přes to, že spojenci používají poměrně rozsáhlý a kvalitní systém prověřování osob. V případě infiltrace dochází buď ke krádežím zbrojního materiálu, nebo jeho prodeji, nebo

k dezerci příslušníků spojenci cvičených jednotek. Hlavní příčinu vidím v kulturní a náboženské nekompatibilitě naší – západní a místní společnosti. Afghánský nebo irácký voják vnímá loajalitu k vlastní zemi a k plnění vlasteneckých povinností jinak, nežli voják západní.

Otázka: Dá se tedy považovat za to, že dodání mimo jiné vašich zbraní umožňuje teroristům lépe provádět své teroristické činy a vaše zbraně jsou pak v jistém množství používány proti místnímu obyvatelstvu i spojeneckým jednotkám?

Odpověď: Obecně se to tak říci dá, protože teroristé odněkud zbraně brát musí a berou. Do shora uvedených regionů velmi často jezdím a vždy mě zaráží jedna věc. Teroristé nešetří municí, to znamená, že musí mít stálý a velmi silný zdroj. A to nejen východní munice, ale i západní. Protože jedna věc je koupit nebo odcizit zbraně, což může být jednorázová záležitost a druhá věc je získávat munici, kterou potřebujete stále doplňovat. Lze to srovnat s nákupem auta a nákupem pohonných hmot.

Otázka: V zemích, kde probíhají válečné konflikty je výskyt zbraní celkem častý, jak si ale vysvětlujete výskyt zejména automatických zbraní, na území západní Evropy, které byly použité při nedávných teroristických útocích.

Odpověď: Tuto otázku dostávám velmi často, dokonce jsem na ní po útocích ve Francii odpovídal jedné francouzské televizi, která přijela do Prahy zjišťovat, zdali se v západní Evropě nevyskytují i české zbraně. Moje odpověď bude vždy stejná. Jde o zpětný dovoz formou pašování z válečných regionů, nikoliv o přímý vývoz ze zemí Východní Evropy. Mám informaci od německých kolegů o velkém množství zbraní typu Kalašnikov, které jsou do Evropy přepravovány stejnou cestou, jako uprchlíci. Bylo zadrženo 10.000 ks těchto zbraní, což je pro představu 40 tun zbraní, což bez dobře nastavené logistiky nejde utajit a Evropské bezpečnostní složky o tomto vědí.

Otázka: Když mluvíte prakticky o organizovaném zločinu, považuji za důležité se zmínit i o penězích. Jaké jsou orientační ceny nejběžnějších zbraní?

Odpověď: Cena útočné pušky Kalašnikov za poslední roky výrazně roste. Před pěti lety jí bylo možné koupit za sto až sto dvacet amerických dolarů a prodat za dvě stě amerických dolarů. Na černém trhu stála pět set až šest set amerických dolarů. Dnes je nákupní cena tři sta sedmdesát až čtyři sta dvacet amerických dolarů a prodejní cena čtyři sta padesát až pět set padesát amerických dolarů a cena na černém trhu se

pohybuje od dvou do třech tisíc amerických dolarů. To vysvětluje obrovskou motivaci tyto zbraně odcizovat a prodávat na černý trh a to vzhledem k životní úrovni obyvatel uvedených zemí.

Otázka: Jak tyto informace víte?

Odpověď: Tyto informace ví každý, kdo cestuje do daných regionů a pracuje v oboru.

Otázka: Nenapadlo Vás někdy obchodovat přímo s teroristy, když jsou ochotni platit daleko více, než státní aparát?

Odpověď: Toto napadne každého, ale vždy záleží na morálním profilu daného jednotlivce.

Otázka: Oslovil přímo Vás někdy někdo podezřelý?

Odpověď: Ano. K naší práci patří každý nový kontakt prověřit a vyžádat od něj jeho dokumenty a licence a v případě nějakého podezření požádat naše bezpečnostní služby o jejich prověření, což dělám.

Otázka: Přesuňme naše téma nyní k terorismu. Říkal jste, že pravidelně dojíždíte do problémových lokalit a máte tak informace přímo z první ruky. Kdo jsou podle Vás teroristé?

Odpověď: Můj názor je trochu kacírský. Práví teroristé podle mě již dnes nejsou. Těmi byli v 80. letech organizace jako irská IRA nebo baskická ETA. Ti, kterým dnes říkáme, že teroristé jsou ve skutečnosti bojovníci za svoji náboženskou svobodu. Znam mudžahedíny stejně jako Kurdy, členy Al-Kaidy a nebo členy Iránských revolučních gard, protože se s nimi prostě v těchto regionech setkávám. Navíc mě zajímá kultura a náboženství těchto národů, proto využívám každou příležitost se jich ptát, na jejich motivaci, proč bojují proti naší civilizaci.

Otázka: A s jakou odpovědí na Vaši otázku setkáváte nejčastěji?

Odpověď: Kupodivu to není nenávist. Oni prostě bojují proti někomu, kdo přišel na jejich území a totálně jim převrátil jejich dosavadní svět a dosavadní vnímání hodnot. Necitlivým způsobem naše západní civilizace implementuje naše hodnoty v těchto zemích a místní obyvatelé na ně prostě nejsou připraveni. K demokracii je

potřeba se dopracovat, vyrůst a trvá to desítky, někdy stovky let. Nelze prohodit, že v zemi je demokracie jen díky tomu, že jsme tam pomohli uspořádat tzv. svobodné volby. Což se často děje a právě po těchto volbách obvykle začínají místní obyvatelé zahajovat otevřený boj proti těm, kdo do jejich země přišli. Jenomže tím, že nemají žádný průmysl tak jako my, nežijí ve vysoko technologické společnosti a nedokážou vyrábět bombardéry a tanky, kterými by proti nám mohli bojovat, tak používají metody, které mají a znají. To znamená metody partyzánského boje a metodu útoku ze zálohy. Tyto metody jsou velice účinné, protože naše vyspělá společnost je zvyklá bojovat konvenčním způsobem s použitím moderních a drahých zbraní a nikoliv metodami „vietkongu v džungli“. Proto naše obrana může být pouze ve formě reakce na útoky, protože útočník si volí místo a čas svého útoku a my toto nedokážeme ani předpovídat, ani nijak ovlivňovat. Nejbrutálnější formou tohoto jejich boje je přenos války na naše území, tedy do evropských měst a právě toto my nazýváme terorismem. Z hlediska vojenské teorie jde jenom o regulérní válku, tedy ne o terorismus. Viz. Carl von Clausewitz a jeho dílo „O válce“.

Otázka: Jaké jsou podle vás možnosti boje s terorismem, jak jej vnímá většinová společnost?

Odpověď: Po tom všem co vím, tak můj názor je ten, že naše možnosti jsou velmi omezené, protože naše chování je pouze reaktivní a zcela zanedbáváme prevenci. A to protože nevíme, jak má taková prevence vypadat. My musíme problémy řešit teď a okamžitě, zatímco nejlepší možná prevence je poskytnutí vzdělání národům, které žijí na území jmenovaných zemí, kdy výsledky tohoto se dostaví během dvou až tří generací. Instalace bezpečnostních rámců v objektech státních úřadů a ministerstvech, nebo letišť, je sice velmi dobře vidět a dá se dobře propagovat, ale útočníka, který zaútočí na civilní obyvatelstvo na tržišti, nemůže nijak ovlivnit ani zastavit. Největší náš problém je v tom, a to se opět opakuji, že v tomto boji nepřítel volí čas a místo útoku a my o něm nevíme. Jistou možností je infiltrace teroristických organizací našimi agenty, ale zde je největším rizikem lidský faktor, protože loajalita lidí, které můžeme potenciálně nasadit je sporná. Je rozdíl najít člověka, který může infiltrovat teroristickou organizaci typu IRA nebo ETA a dlouhodobě v ní přežít, nebo člověka, který infiltruje organizaci typu Al-Kajda a vydrží nám být loajální.

Otázka: Kde podle Vás jsou kořeny tohoto moderního terorismu?

Odpověď: Během existence Varšavské smlouvy a NATO, tedy v 50. až 80. letech, byl svět dvojbarevný a jasně čitelný. Existovali dva, zhruba stejně silné, proti sobě stojící vojenské celky a třetí svět, který ovládali jednou nebo druhou stranou podporovaní diktátoři, kteří byli čitelní. Diktatura má tu výhodu, že je stabilní a diktátor je velmi lehce předvídatelný. Díky tomu byl tehdejší svět sice přezbrojený, ale zato bezpečný. V 90. letech po rozpadu sovětského bloku se rovnováha sil vychýlila a po krachu sovětského průmyslu nastala doba velkého odzbrojování. Velké množství zbraní muselo být zničeno, ale ve skutečnosti nebylo a najednou bylo k dispozici velkému množství lidí, nebo organizací, nad kterými nebyla kontrola. Ve své podstatě zkrachoval i obrovský zbrojní průmysl západních zemí a mnoho továren vyrábějících tanky, bombardéry a těžkou techniku bylo buď zavřeno, nebo se musely přeorientovat na jinou výrobu. Takže vznikla nezaměstnanost. Tuto mezeru bylo třeba zaplnit tím, že svět musel najít nového nepřítele a tím nepřítelem se stali diktátoři z třetího světa (Libye, Irák, Afghánistán a Sýrie). Po sérii vítězných válečných operací, se podařilo některé z nich odstranit od moci, ale zároveň toto vyvolalo obrovskou nestabilitu v jejich zemích, protože jimi řízené národy si neuměly poradit s nastolenou svobodou západního typu, kterou nikdy nepoznali. Vznikl tedy boj o moc, mezi desítkami frakcí, které bojovaly jak proti nově nastolené vládě, tak proti západním „okupantům“, tak sami proti sobě. Při tom využívali obrovského množství zbraní, které v těchto zemích byli a propuštěných vojenských odborníků, kteří dříve pracovali pro svržené diktátory, kteří ovšem byli vzdělávaní v zemích Varšavské smlouvy, ale dokonce i ve Francii, Velké Británii, Kanadě atd. Tito lidé, jakožto bývalí důstojníci diktátorských režimů, se ocitli bez práce a přidali se na stranu, která jim tuto práci a společenské postavení vzala. To znamená, že teroristé měli od začátku výhodu v tom, že získali velmi kvalifikovaný, odborný instruktorský personál. Tuto skutečnost západ začíná doceňovat až nyní a to se zpožděním dvaceti let. Proto je také důležité si všimnout, že mezi špičkami světových teroristů jsou lidé většinou z bohatých rodin a ze zemí, kterými proběhla válka, nebo z těch zemí, které na dřívějším boji proti diktátorům bohatli. Jako důkaz předkládám to, že mezi těmito teroristy není nikdo z Iránu a to proto, že Irán je sice od roku 1979 pod sankcemi, ale nikdy se jej nepodařilo destabilizovat. Jeho nejlepší kádry slouží Iránu a společensky nebyli nikdy vrženi do postavení společenského ponížení a degradace tak, jako jejich protějšky v Iráku, v Libyi, v Sýrii a Afghánistánu. Výjimkou jsou občané Saudské Arábie, kteří pocházejí z bohatých, společensky vlivných rodin a přitom se dali na cestu mezinárodního terorismu. Důvodem je to, že tito lidé byli zneužití v sovětsko-afghánské válce, kde v Pákistánu formovali organizaci Al-Kaida a vedli tzv.

Svatou válku ve jménu islámu proti komunismu. Tito lidé se po krachu Sovětského svazu vymkli kontrole západu a tím, že získali obrovskou sebedůvěru, tak už se nedali tolik ovládat jako dřív. Tím jsem popsal vznik kádrové základny moderního terorismu. Další už je pouze otázkou toho, jakou formou se získávají bojovníci a čím jsou tito bojovníci motivováni. Intelektuální základnu tvoří velmi vzdělaní a bohatí a zásahy západu frustrovaní lidé s dlouhodobou vojenskou praxí, a pokud tito lidé zneužijí islám, zejména jeho sunnitskou větev, která vyznává doslovný výklad Koránu a jejímž cílem je založení světového Chalifátu, dochází k tomu, že jsou schopni do svých řad velmi rychle nabírat velké množství lidí. To čemu my říkáme radikalizace, tam u nevzdělaných jednotlivců probíhá v řádu měsíců. Velkým pomocníkem je paradoxně přístup k mobilním komunikačním technologiím a internetu, díky kterým se mohou prakticky v reálném čase šířit informace o tom, jak se žije na západě a jak je západ dekadentní a nepřátelský vůči pravověrnému islámu. Internet a mobilní telekomunikaci vnímám jako silný nástroj propagandy, který se dostal do rukou nesprávným lidem. A zde všechno začíná.

5.2 Rozhovor s paní E. A.

Otázka: Dobrý den, mohla byste se prosím v krátkosti představit?

Odpověď: Jmenuji se Elena Andriyanova, nar. 27. 3. 1986 v Moskvě, kde celý život žiji. Pracuji v nakladatelství a jsem běžnou obyvatelkou města s vlastními zkušenostmi a informacemi z našich sdělovacích prostředků.

Otázka: Vzhledem k velkému počtu teroristických útoků v Moskvě, cítíte se bezpečně?

Odpověď: V Moskvě je velmi vysoká kriminalita, kde je nutné hlídat si tašku s věcmi a to neustále. Zejména pak v metru, kde je vysoká koncentrace přistěhovalců, co se ale teroristických útoků týče, samozřejmě jsou nedílnou součástí mého každodenního smýšlení, když cestuji naším metrem.

Otázka: O jaké přistěhovalce se jedná?

Odpověď: Moskvu dlouhodobě trápí přistěhovalci z jižní části Ruska, nejvíce tedy Čečenska a Kazachstánu. Obecně lze lidi z Kazachstánu považovat za kriminálně nezávadné, ti zde často dělají hůře placené práce. To samé se ovšem nedá říci o lidech z Čečenska, kteří markantně navyšují kriminalitu v Moskvě.

Otázka: Obecně se dá tedy říci, že teroristické útoky většinou páchají osoby vyznávající islám?

Odpověď: Jednoznačně. Policie svojí práci nezvládá dobře stejně jako FSB (Federální Služba Bezpečnosti), kdy z pohledu občana dáváme této službě vinu za některé z útoků, protože nejsou schopni zajistit bezpečí. Na vině je ale i místní přistěhovalecká politika, kdy do Moskvy může přijet prakticky každý, kdo má ruský pas a zůstat zde.

Otázka: Jak se jako Ruska díváte na přísun imigrační vlny muslimů do EU? Myslíte si, že si tím Evropa pomyslně podřezává větev?

Odpověď: Bez urážky, ale obecně to vnímáme jako obrovskou chybu, že EU přijímá migranty z muslimských zemí, ale pramení to zřejmě s vaší nezkušeností s lidmi vyznávajícími tuto víru.

Otázka: Myslíte si, že přijímání uprchlíků povede k dalším teroristickým útokům na území Evropy?

Odpověď: Ne jen já, ale i osoby v mém okolí jsou o tomto naprosto přesvědčeni. Rusko má dlouhodobou zkušenost s teroristickými útoky islámských teroristů a přesto jsme se dosud nenaučili této hrozbě čelit ani jí nijak předvídat. Snad bude mít Evropa v tomto ohledu větší štěstí, ačkoliv mi přijde, že zatím děláte více chyb, než kdy udělalo v tomto směru Rusko.

5.3 Rozhovor s panem Ishfaq Hossein

Otázka: Dobrý den, působíte jako velitel základny OSN v problematice oblasti, kde je velká pravděpodobnost teroristického útoku, mohl byste pro účely rozhovoru více představit a sdělit nám, jaké problémy Vás aktuálně tíží?

Odpověď: Jmenuji se Ishfaq Hossin a jsem velitelem základny OSN v Kirkúku - Irák, která s pověřením OSN zde vykonává zejména zdravotnickou činnost a dohled nad bezpečností v okolí základny. Upřímně mě pobavil Vaše konstatování, že se nacházíme v oblasti, kde je velká pravděpodobnost výskytu teroristického útoku. Jsme v oblasti, kde je na naší základnu, byť působí jako zdravotní centrum ne jen pro vlastní síly, ale i pro místní obyvatelstvo, je prakticky každý den útočeno ze strany příslušníků Islámského státu. Naše základna je tvořena zejména příslušníky ozbrojených sil Nepálu,

kdy je nutné zmínit, že tito nejsou adekvátně připraveni na brutální útoky, které jsou zvykem v místní lokaci.

Otázka: Chápu, jaké typy útoků jsou tak pro tuto základnu nejčastější?

Odpověď: Prakticky každý den jsme napadáni střelbou z ručních zbraní, na větší vzdálenost, která nebývá moc přesná a má spíše rušivý charakter. V Evropě byste takovéto incidenty brali pravděpodobně vážně, ovšem zde jsou brány jako každodenní rutina. Nemůžu říci, že by nás takovéto útoky nijak zvlášť ohrožovaly, nicméně na morálce osádky základny rozhodně nepřidají.

Otázka: Jsou zde tedy vůbec nějaké útoky, které by základnu, která je obestavěna betonovými tzv. "T-wally" ohrožovaly?

Odpověď: Střelba z ručních zbraní je sice nepřesná, ale jak jsem již říkal, může způsobit v osádce základny mírný stres. Ovšem je to spíše palba z minometů, která byt' je nepřesná, v případě zásahu, nebo zásahu v blízkosti základny dokáže vážně poškodit jak již pasivní obranu základny, tak případně zranit vojáky, či je morálně zdecimovat. Naším hlavním problémem jsou však útoky na vstupní bránu do základny a na ty si myslím, že jste se měl ptát hned v úvodu našeho rozhovoru, protože do naší základny dojíždějí místní obyvatelé oblasti a žádají lékařskou pomoc, ovšem velmi často se stává, že místo toho se u naší brány objeví útočníci - jak vy je nazýváte - "teroristé" a způsobují nám značné jak materiální tak personální ztráty.

Otázka: Mohl byste uvést něco bližšího k útokům, které jste právě zmínil?

Odpověď: Nemohu z taktického hlediska sdělit, kolik reálných vstupů do naší základny vede. Nicméně ten hlavní, který je určený i pro veřejnost hledající zdravotnickou asistenci je chráněn betonovými panely a šterkem vysypaným na písku, který má za účel zpomalit přijíždějící vozidla a dát tak šanci dvoučlenné osádce obrněné budky u vstupu do základny rozpoznat, zda-li přijíždějící vozidlo se chová nestandardně, nebo skutečně vyžaduje naší pomoc. Největším problémem pak je rozpoznat, zda-li osádka vozidla skutečně vyhledává pomoc, či se chystá poškodit naší základnu.

Otázka: Jak často k takovým útokům dochází? A jak taková posádka obrněné budky pozná, zda-li vozidlo, které se k nim blíží, má úmysly zaútočit, nebo skutečně vyhledat lékařskou pomoc?

Odpověď: To je právě problém, který jsem Vám zmínil. Osádka obrněné budky, která je u vstupu do základny, takovou možnost nemá a aktuálně je to spíše otázkou jejich intuice a přezíravosti. Faktem ovšem je, že celá zdejší osádka lékařské základny OSN prakticky nemá výcvik na boj s teroristy a tak neumí rozpoznat ani ortodoxního bojovníka Islámského státu od běžného prodejce palačinek na ulici, byť jsou v některých případech uniformovaní a svojí příslušnost tak dávají najevo. OSN má dlouhodobě problém s výcvikem svých vojsk, protože abstinuje v důkladném výcviku pro zóny, do kterých své muže posílá, ale to asi není předmětem našeho rozhovoru. Tak či tak, přibližně každý měsíc, či každý druhý měsíc mám hlášené zraněné, či zabitě muže na vstupní bráně teroristickým útokem. Ať už se jedná o střelbu odstřelovače z dálky, či bombový útok v rámci příjezdu vozidla, či příchodu jednotlivce, který důkladně sehraje roli běžného občana vyžadující pomoc.

Otázka: Je nějaká možnost, jak proti něčemu takovému bojovat a aktivně se bránit?

Odpověď: Na rovinu, není. Jsme vázáni konvencemi a nemáme tak možnost důrazně přistupovat ke každému případu individuálně. Dle nařízení OSN musíme s každým, kdo k nám přijde, jednat jako by se jednalo o člověka vyžadující pomoc i když téměř s jistotou víme, že se jedná o člověka, který po nás v noci střílel a během toho zakopl a pohmoždil si kotník, ráno se k nám pak dokulhá a během kontroly u vstupu prostě odjistí granát a hodí ho přes zeď do základny, kde poraní či zabije ať už vojenskou osádku, lékaře, nebo skutečné pacienty.

Otázka: Je tedy aktuální situace v této oblasti dle Vás neřešitelná?

Odpověď: Asi jsem zde moc dlouho, abych Vám dokázal odpovědět způsobem, jakým je žádáno ze strany veřejnosti, která žije ve Vaší zemi. Řešení by tu bylo, ale to opravdu odmítám zmiňovat. Myslím si, že základním problémem pak je, že lidé, kteří rozhodují o tom, jak se má ve zdejších místech postupovat zde prakticky nikdy nebyli. Vymýšlet postupy a předpisy se dá snadno od stolu mimo dějiště bojů.

Závěr

Po podrobném studiu problematiky jsem byl překvapen samotným množstvím definic terorismu a tím, že prakticky neexistuje jednotný výklad a neexistuje ani jednotná, všeobecně přijatá typologie teroristických útoků a hrozeb. Metody páčání teroristických činů jsou předmětem neustálého zkoumání a analýz a natolik se rozvíjejí, že je nejde pevně definovat. Terorista má jednoznačnou výhodu v tom, že má na své straně volbu místa, času, způsobu provedení útoku a co je důležité, má na své straně volbu cílů, kterým chce svůj teroristický čin směřovat. Je naprosto jasné, že proti tomu se lze těžko bránit, protože dnešní bezpečnostní složky nejsou budovány tak, aby mohly těmto činům předcházet. Jejich chování je tedy pouze reaktivní.

Z práce dále vyplývá, že prevence proti terorismu je zakotvena ve vznikající právní legislativě národních států, ale je řešena i na nadnárodní úrovni, například v rámci Evropské unie. Stejně tak, jako v historii neexistují dva stejně provedené teroristické činy, tak nemůže existovat ani způsob jejich predikce a ochrany proti nim.

V práci jsem se snažil zachytit postupný vývoj terorismu v období 70. let minulého století do současnosti. Zde jsem si uvědomil to, jak se vyvíjely teroristické metody i způsoby provedení teroristických útoků, jako i výběr cílů. S rostoucím přístupem k informačním technologiím a s rozvojem komunikačních technologií jsem zaznamenal postupný přechod od lokálního významu na globální úroveň. Jestliže v 70. letech minulého století byly teroristické organizace omezeny teritoriálně i jazykově, například IRA nebo ETA, tak v dnešním světě existují globální teroristické organizace, jako například Al-Kajda, nebo Islámský stát, které mají prakticky neomezenou teritoriální působnost a jsou schopné udeřit kdekoliv na světě. Tuto schopnost získaly až prakticky s rozvojem internetu.

Pokud jde o samotné teroristické činy a formy jejich provedení, i zde je možné zaznamenat dramatický vývoj. Dnes už prakticky nedochází k dříve tolik oblíbeným únosům letadel s cílem dosáhnout nějakého konkrétního politického cíle. Tyto únosy jsou v dnešní době prakticky nerealizovatelné a vyžadovaly by velkou koordinaci a složité plánování. Poslední teroristický čin takového rozsahu se udál 11. září 2001 při útoku na Světové obchodní centrum v New Yorku. Toto datum je prakticky považováno za počátek současného boje proti terorismu. Svým vývojem také prošlo používání střelných zbraní při teroristických útocích. Z poslední doby na příkladech z Německa

a Francie můžeme vidět, že používání střelných zbraní ustupuje do pozadí a naopak útočníci dávají přednost mnohem lépe dostupnějším prostředkům, například útokům kamiony či osobní automobily proti místům, kde je shromážděno co nejvíce osob. Opět zde pozorujeme fenomén dnešní doby, kdy terorismus přechází do rukou méně vycvičených a organizovaných osob, které mají problém sehnat střelnou zbraň a tou proniknout letištní kontrolou a nebo policejními hlídkami na ulicích. Odcizení kamionu je daleko jednodušší a nevyžaduje žádné speciální schopnosti a dá se provést prakticky neplánovaně. Možnost preventivního zásahu proti takovému útočníkovi je prakticky nulová.

Podstatnou část práce jsem věnoval islámskému terorismu, kdy jsem se zaměřil i na vznik globální teroristické organizace - Islámského státu a rozebral jsem jeho silné a slabé stránky. Za jednu z hlavních silných stránek Islámského státu lze považovat jeho nezávislost na infrastruktuře, protože pokud nemá stát vlastní infrastrukturu, jako jsou dálnice, elektrárny, přehrady, průmyslové objekty atd. nelze proti němu bojovat konvenčními metodami. Vojenskou porážku Islámského státu lze vnímat tak, že došlo k pouhému vytlačení jeho bojovníků z daného teritoria na území Iráku a Sýrie. Vedlejším, zcela přirozeným efektem je to, že se přeživší bojovníci rozptýlili do ostatních zemí, kde mohou pokračovat ve své činnosti. Zde plynule navazujeme na zahraniční teroristické bojovníky, kterým je věnována kapitola číslo 4.

Z rozboru platné legislativy je patrné, že problematika zahraničních teroristických bojovníků není v členských zemích Evropské unie dostatečně podchycena a ošetřena.

V neposlední řadě naše západní společnost řeší neustálý konflikt mezi ochranou individuálních lidských práv a svobod a bezpečnostními zájmy společnosti. Jako příklad je uvedeno zavedení a zpřísnění bezpečnostních prohlídek na letištích před samotným odbavením cestujících, kdy na začátku docházelo k velmi negativním reakcím ze strany cestujících, protože občané západních zemí nebyly zvyklí na provádění osobních prohlídek a s tím související narušení soukromí, ale i ztráty času. Trvalo několik let, nežli společnost pochopila, že tato opatření jsou konána v zájmu jejich bezpečnosti. I proto vznikl dokument nazvaný "Usměrnění výboru Rady Evropy o lidských právech a bojích proti terorismu", kde se dostáváme do naprosto jasného konfliktu, kdy v zájmu boje proti terorismu musí být určitá lidská práva potlačena. Absolutním extrémem v tomto jsou anglo-saské země, které přímo umožňují obcházení standardních

procesních postupů v trestním řízení proti obviněným teroristům (Americká věznice na Guantanamu, metody výslechu mučením vodou, únosy osob z území třetího státu - toto bylo použito proti Usámu bin Ládinu, který byl zavražděn a unesen z území suverénního státu).

Pro praktickou část bylo využito metody řízených rozhovorů, kdy pro tyto byly vybrány osoby, které mají přímou zkušenost s terorismem. Sestavil jsem soubor otázek a tyto jsem těmto osobám zadal s cílem získat jejich názor na danou problematiku. Zkrácené verze uvádím v kapitole číslo 5.

Pro dosažení výsledků této práce bylo nutné prostudovat velké množství odborné literatury i dostupných zdrojů v internetu. Využil jsem metody analýzy i syntézy a jsem přesvědčen, že se podařilo sestavit logicky strukturovanou práci, která pro mě osobně velkým přínosem pro mé povolání. Během studia jsem pochopil, že problematika terorismu je natolik dynamická a rozvíjející se oblast, že je nutné ji neustále studovat a rozvíjet své znalosti.

V práci jsem dále čerpal z vlastních zkušeností získaných během několika cest do oblastí středního východu na území obsazené Islámským státem. Tam jsem měl možnost pochopit atmosféru strachu, který společnost ovládá i to, že teroristický útok může přijít zcela nenadále a nečekaně.

Globální terorismus je a nadále bude bezpečnostní hrozbou pro naši společnost.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ADAMOVÁ, KŘÍŽKOVSKÝ. *Politologie*. 1. vyd. Praha : codex Bohemia, 1997. 381 s. ISBN 80-85963-22-1.
2. HLOUŠEK, KOPEČEK, ŠEDO. *Politické systémy*. 1. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2011. 296 s. ISBN 978-80-87474-23-5.
3. HUBSCH, H. *Kořeny islámského teroru*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2002. 128 s. ISBN 80-206-0609-2.
4. HRBEK, I. *Korán*. 1. vyd. Praha : Levné knihy, 2010. 802 s. ISBN 978-80-7309992-3.
5. CHMELÍK, J. *Symbolika extrémistických hnutí*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Armex Praha ve spolupráci s TRIVIS, Soukromou veřejnoprávní akademií a Vyšší odbornou školou, spol. s.r.o., 2000. 107 s. ISBN 80-86244-14-8.
6. KRAUS, J. *Íránský státní terorismus*. 1. vyd. Brno : CDK, 2014. 219 s. ISBN 978-80-7325-342-4.
7. SCRUTON, R. *Západ a ti druzí - globalizace a teroristická hrozba*. 2. vyd. Brno : Barrister & Principal, 2016. 172 s. ISBN 978-80-7485-101-8.
8. JELÍNEK, J. a kolektiv. *Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie*. 1. vyd., Praha : nakladatelství Leges, 2017. 224 s. ISBN 978-80-7502-256-1.
9. BARKER, A. *Stíny terorismu - boj proti terorismu v Severním Irsku*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 2009. 236 s. ISBN 978-80-206-1040-9.
10. NEKOLA, D. *Islám a terorismus*. V Pstruží : Lukáš Lhořan, 2017. 269 s. ISBN 978-80-906030-8-0.
11. ŠÁNDOR, A. *Jak přežít ne jen teroristický útok*. 1. vyd. Praha : nakladatelství Autreo, 2017. 70 s. ISBN 978-80-9060845-0-8
12. GERGES FAWAZ, A. *Islámský stát. Cesta k moci*. Překlad Eva Křístková, Aleš Valenta a Jiří Zbořil. Praha : Vyšehrad, 2017. 304 s. ISBN 978-80-7429-810-3.
13. Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník*. 7. vyd. Praha : Armex, 2015. 184 s. ISBN 978-80-87451-38-0.

Elektronické zdroje

1. ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA ČR, Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, *Definice terorismu* [online]. 2019 [cit. 2019-2-23]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-terorismu.aspx>>.
2. ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA ČR, eGovernment, *Definice pojmu terorismus* [online]. 2019 [cit. 2019-1-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>.
3. ČESKO, MINISTERSTVO VNITRA ČR, Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, *Typologie terorismu* [online]. 2019 [cit. 2019-1-4]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/terorismus-a-mekke-cile-typologie-terorismu-typologie-terorismu.aspx>>.
4. ŠEDIVÝ, J. Nové paradigma terorismu. *Mezinárodní politika 1, 2003 Válka a antiválka*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů [online] 2003. 40 s. [cit. 2018-11-9]. ISSN ISN0543-7962. Dostupné z WWW: <<https://www.iir.cz/article/mezinarodni-politika-1-2003-valka-a-antivalka>>
5. DEFLEM, M. Terrorism. *Century Criminology. A Reference Handbook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. [online] 2009. s. 533. [cit. 2019-1-6]. Dostupné z WWW: <<https://deflem.blogspot.com/2009/08/terrorism-21st-century-criminology-2009.html>>.
6. ČESKO, OFFICIAL WEBSITE OF THE EUROPEAN UNION, EUR-Lex, *Document 32017L0541* [online]. 2019 [cit. 2019-1-18]. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32017L0541>>.

Legislativní dokumenty

1. DRAŠTÍK, A. Trestní zákoník: komentář. Praha : Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). 3264 s. ISBN 978-80-7478-790-4.